

ARISTOTELES.

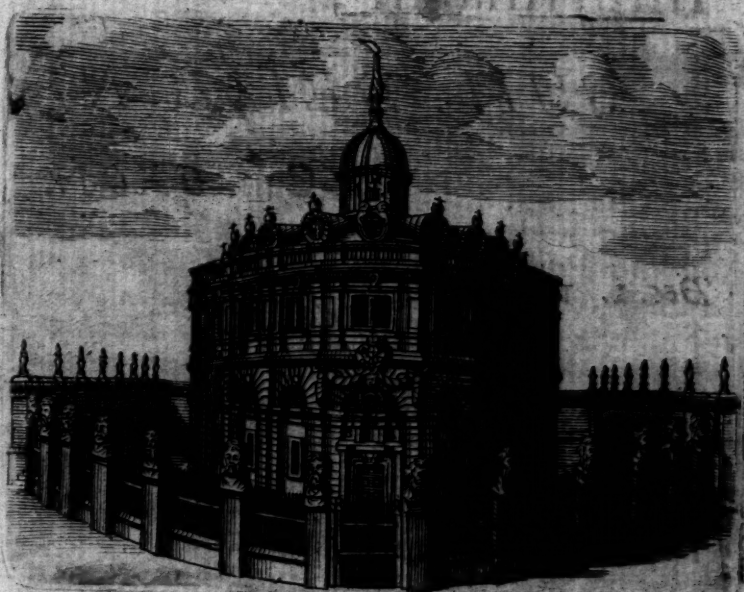
Apud Fulvium Ursinum in Marmore.

ARISTOTELES.

Apud Fulvium Ursinum in Marmore.

ARTIS ^{Art}
LOGICÆ
COMPENDIUM.

OXONIÆ,
E THEATRO SHELDONIANO,
An Dom. MDCCIV.

Venales prostant apud *A. PEISLEY*, Bibliop.

ARTIS
LOGICAE
COMPTERNAUM
Imprimatur,

GUIL. DELAUNE.

Vice-Can. OXON.

Dec. 1. 1703.

OXONIAE
E. TREBARTO'S SNEEDONIAN

Veritas est liber et liber est veritas.

PRÆFATIO.

§. I. **D**AMUS Tibi Lector benevole
Artis Logicæ Compendium quod
ut in lucem publicam prodiret
quotidiano pene amicorum me-
orum convitio flagitatum est. Quippe annis
abhinc compluribus in gratiam desideratissimi
juvenis *F. C. Howard* discipuli olim mei in-
choatum, illoque migrante, tertio in capite, est
abruptum: Et fuisset (quod fortasse merebatur)
æterna nocte damnatum, nisi boni quidam
juvenes, & nimium amantes mei exscriptu
dignum judicassent; quorum ut labori parcere-
tur, pauca pro eorum numero exemplaria, nec
aliis destinata, sunt impressa. Sed cum horum
voluntati eatenus essem obsecutus, tam pro-
pensam erga me benevolentiam ampliore qua-
dam gratia demereri, haud absurdum cenlui:
præsertim, cum id sibi gratum fore indicasset,
magnum *Ædis* nostræ ornamentum, *Carolus*
Boyle; cujus singulari bonarum literarum studio
prodesse, magnopere quidem volui, deesse certe
non debui. Itaque relictum opus ad incudem
denuo revocavi; & suscepti olim oneris quod
supererat absolvi. Utilissimum autem arbitra-
tus sum, pauca quædam, de *Antiquæ Logicæ*
historia, hunc in modum præfari.

§. 2. **Q**UÆ vocatur hodie *Philosophia*, dicta
olim *Sapientia* est; eamque professi,
fastuoso

fastuoso nomine *σοφισ*. In his, circa Cyri initia, Græci septem præter cæteros, communi Antiquorum consensu, *Sapientes* habiti sunt, & nominati. Quorum antiquissimus, & princeps *Thales*, Mileti natus est Ol. 35^a; mortuus 58^a; anno primo; quo & Croesus dicitur flumen Halym illius opera trajecisse.

Thaletem senem, Mileti convenisse dicitur *Pythagoras*: magnus vir, magnoque Providentiæ dono genitus, in quo totas vires suas Natura experiretur. Cujus de patria, nihil certi; præceptore usum *Pherecyde*, satis constat. Hic, cum universum pene orbem discendi studio peragrasset, in Italiam venit regnante Superbo; & Crotone Scholam aperuit: *σοφισ* primus qui se *σοφισ* appellari maluit; tanta verecundiæ autoritate, ut deinceps cæteri idem nomen usurpantes, sapientiam sequi præ se ferrent, consecutos esse non jactarent.

A Thalete & Pythagora institutæ sunt Philosophorum *sectæ Capitales* duæ. Nam *Ioniam* Thales Ion instituit; *Italicam*, qui in Italia docuit, Pythagoras. Hæc Ionica paulo erat recentior, & multo minus diuturna: interiit enim circa tempus Aristotelis; saltem si illius auditori credamus Aristoxeno, qui apud Laertium, Pythagoreorum ultimos se vidisse testatur. Successorem habuit Pythagoras *Telaugem* filium; quem audivit notus ille *Empedocles*, *Rhetoricæ artis* inventor. Hujus condiscipulo *Xenophani* successit *Parmenides*; illi, *Zeno Eleates*: qui cum ratione & via differere primus instituerit, autorem cum *Artis Dialecticæ* statuimus, Aristotelem secuti.

§. 3. Quam

§. 3. **Q**Uam invenit artem, tribus partibus constabat; prima, de *Consequentis*; secunda de *Colloquio*; tertia de *Contentione*. De priori, obscura quædam extant, apud Platonem in Parmenide, ex ipso ut videtur Zenonis libro descripta; quorum mentem quando Socrates se negat intelligere, ego libenter ignoro; nec si possem divinare, operæ prælium puto: sufficere arbitror, quod hæc novæ artis pars, vivente etiam Zenone, *inutilis quædam & importuna garrulitas*, habita est, & nominata; post Zenonem vero, à nemine quod sciamus exculta.

Pars altera de *Colloquio*, sive *Dialogis*, adeo avidè ab omnibus est arrepta, ut antiquum, & ad illa usque tempora receptum, tradendæ *carminæ* Philosophiæ morem deseruerint. Colloquendi autem ea erat ratio, ut qui vellet aliquid probare, non (quod nos facimus) Syllogismos totos proponeret, verum alteram solummodo præmissam: quippe arbitrato suo colloquentem secum interrogabat; & accepto ad singulas quæstiones responso, per concessa perveniebat ad propositum. Quæ quidem differendi ratio cum à plerisque pene sola probaretur, factum inde est *Argumentationi* nomen *ipsum*; quique *argumentum* proponeret *ipsum* dicebatur; & *argumentum* non idem prorsus valebat quod nobis hodie *Disputare*. Plura dicere nihil attinet, quando extant Platonis Dialogi, quosque illum imitatus Cicero tanta arte contextuit, ut non desideremus præcepta, quæ de hac re Zeno conscripserit.

Pars tertia, quæ & Ars *ipsa* dicta est, ad li- tem tota erat comparata; ejusque scopus, non

P R A E F A T I O.

tam adversarium convincere, quam impedire :
proposita scilicet interrogatione ad quam esset
difficile sine incommodo respondere ; ut qui te-
mere respondisset, sua se concessione tanquam
laqueo sentiret implicitum. Respondenti igitur
summa cautione opus erat, ut paratas sibi infidi-
as praesentire posset & effugere : unde tenui hac
yelitatione, qua nihil videtur otiosius, magnum
tamen ingenii acumen cum ostendi, tum etiam
comparari posse Zeno censebat.

§. 4. **Z**Enonem quadragenarium, cum ad-
esset una Parmenides annos quinque
& sexaginta natus, juvenem admodum Socratem
convenisse, tradit Plato. Erat autem *Socrates* ex
Ionica secta, *Archelai* Physici discipulus, Sectæ
sux magister post Thaletem quintus. Sub finem
Ol. 77æ natus ; sub initium 95æ mortuus. Re-
lictæ Physicæ studio, cui propemodum soli de-
cessores ejus incubuerant, Ethicam præsertim
excoluit : nam in cæteris artibus & scientiis ita
est versatus, ut hanc non ante præponeret quam
illis esset imbutissimus ; adeo ut Rhetoricam
oppugnans, causam vicerit eloquentia. Omnium
doctissimus, nihil scripsit : Philosophiæ parens,
nusquam scholam aperuit : nihil se scire nisi id
ipsum dixit, quem sapientissimum omnium
Apollo judicavit, spectata quantum nusquam
alias Oraculi fide.

Ex illius consuetudine mirum quot prodierint
Philosophi, quamque præter cæteros illustres :
magna encomio materia, si id fineret instituti
ratio : Nunc tribus contenti sumus, sectarum
trium conditoribus, Platone, Antisthene, Euclide,

Plato

P R Æ F A T I O.

Plato Athenis non sine miraculo si *Laertium* audimus natus est, Ol. 88. Vir (si virum appellare fas est) omni Philosophiæ, Matheseos, Eloquentiæ, Virtutis laude cumulatus. Scholam habuit Athenis in suburbano *Academiâ*; fuerat enim Herois *Academi*, vel (ut alii) *Ecademi*, unde *Ecademia* primo dicta est. Sectam instituit *Academicam*. Aristotele discipulo clarior quam ille Alexandro. Anno uno & octogesimo scribens mortuus est.

Partem Logicæ nuper inventæ secundam præter cæteras excoluit; conscriptis tanta arte Dialogis, quanta sese explicare potuit consummata scientia, cum divina quadam dicendi facultate conjuncta. Quod si pauca excipias præcepta quæ Dialogis obiter intexit, ad instaurandam *Artem Logicæ* nihil amplius contulisse videtur. Ne voluisse quidem verisimile est, si recte *Cicero*, factam esse ab aliquibus differendi artem quam *Socrates* minime probabat. Fuere tamen qui universam qua nos utimur Logicam, perspectam illi esse contenderent; quia nempe sic disputat, ut quæ affert argumenta in omne genus Syllogismos converti possint: quasi id non sit in communi etiam sermone necessarium, si quis velit coherenter loqui.

§. 5. *Euclides* Megarensis (alius à Megarensi illo Geometriæ Magistro) sectam instituit quæ antio *Megarica*; post, à Dialecticæ studio dicta est *Dialectica*. Tantus in eo Philosophiæ amor, ut cum vitæ discrimine Socratem quotidie conveniret: erat enim Megarensibus illo tempore capitale si Athenis deprehen-

P R Æ F A T I O.

derentur. Itaque noctu, obvelato capite, amictu muliebri, per viginti & amplius milliaria, & pedibus, & tamen venit.

Placuit illi præter cæteras pars tertia Logicæ Zenonis; ut illi multa tribuenda sint quibus Stoici deinceps claruere: puta *Mentiens*, *Obvelatus*, *Acerualis*, *Cornutus* &c. Sophismatum formulæ quæ veteribus multum faceſſebant negotii; quanquam *Achillem*, & fortasse plures ipse Zeno invenit. Horum exempla, & quam inepta sint, vide Libro hujus Compendii secundo, Capite secundo.

§. 6. **P**Rope portas Urbis in Gymnasio Cynofarge ſcholam habuit *Antisthenes Cynicorum* pater; de quo præclarum extat Xenophontis in Symposio testimonium. Successorem habuit *Diogenem Canem*; hic *Cratetem Thebanum*, abjectis in mare opibus illustrem; cujus discipulus *Zeno Cittiensis Stoicorum* sectam condidit. Nam cum doceret *ἐν τῇ σκῇ* quadam, nempe Pisianaſtea, inde sectæ nomen. Clarus Ol. 120, cum durasset annos exinde 40, senex admodum decessit.

Fertur Antisthenes librum unum scripſiſſe *ἐν τῷ ἀγλῆματι*: Successores, ejus ejusdem argumenti infinita pene volumina, quæ magno rei literariæ bono periere. Sed hoc recte Stoici, quod Rhetoricam statuerent partem esse Dialecticæ; quas pariter differre Zeno censuit atque contracta manus ab expansa. De Rhetorica itaque scripsere, Cicerone judice satis infelicitè: De Logica nihilo melius. Dandum tamen est illorum celebritati ut quid profecerint videamus.

Or-

P R Æ F A T I O

Ordiuntur à *Voce*; cujus gratia, ipsa Grammaticæ elementa repetunt & vexant; Quot sint *literæ*, Quid sit *Nomen*, intellige proprium; Quid *Appellatio* h. e. nomen appellativum; Quid *Verbum*; Quid *Conjunctio*; Quid *Articulus*, quinque partes orationis, exquisitè docent; Quid sit porro *Dialectus*; Quæ orationis *virtutes*; Quæ contra *vitia*; Quid denique *Poëma*; aliaque ejus generis infinita: Tum de *Definitione*, *Divisione*, *Genere*, *Specie*, *Ambiguis*, magna moliantur.

Posthæc de *Rebus significatis*, quas in animo esse docent, multiplici sensuum ministerio impressas. Quæ in τὰ ἡγεμονικὰ Intellectu scilicet sit impressio φαντασίᾳ dici volunt; (nam *phantasmata* non vocant præter ea quæ furentibus videntur, aut somniantibus) atque hanc, si clara & distincta sit, *comprehensivam* κατανυτικὴν appellant; & normam veritatis esse statuunt, utpote imaginem rei veræ riteque perceptæ.

Hanc cum effertur, siue Verbo, siue Oratione, λεγτὸν *Dictum* appellant. Unde *Dictum* aliud *Imperfectum*, quem nos *Terminum simplicem* diceremus; & *Perfecti* species duæ, *Axioma* & *Syllogismus*. *Axioma* est, quod nobis *Propositio*; eodemque fere quo apud nos modo definitur & dividitur; *Syllogismus*, præter *Hypotheticum* non videntur agnovisse. Quo deterius factum est, quod cum hæc non initio docerent, sed post inventam & perfectam ab Aristotele *Artem Logicam*, ab eo tamen merito repudiata retinerent, quasi repertis frugibus, glande vescerentur.

Sed illud pessimum, quod *Sophismatis* supra modum

P R Æ F A T I O.

modum indulgerent, nugisque illis nugatissimis pene toti incumberent; quodque nec vere negare, nec sine magno humanæ mentis opprobrio confiteri possumus. Sectæ propemodum omnes in eandem insaniam sunt prolapsæ: unde nova quædam *Sophistarum* hæresis est exorta, qua nec importunior ulla, nec (quod pudet dicere) numerosior.

§. 7. **N**atus est Stagyris *Aristoteles* Macedoniæ oppido, Ol. 99^a; anno primo; quo & Romæ M. Manlius Capitolinus e Tarpæia rupe dejectus est. Statura erat mediocri, voce balba, parvis oculis, cruribus exilibus, ingenio supra humanam sortem admirabili; sed præcone alio non indiget quem *Næv* Plato appellavit. Pretiosa veste (Curiz ut videtur obsecutus) annulisque utebatur; seque tondebat, contra quam solerent Philosophi.

Athenas venit anno ætatis suæ 18°, seque in *Platonis* disciplinam tradidit, quem viginti annis audit. Hoc defuncto ad *Hermiam* Atarnesium tyrannum commigravit; ejusque filiam in matrimonium duxit. Hoc itidem mortuo, post biennium, Mitylenen concessit; & rursus post biennium ad *Philippum* Macedonem venit; filiumque ejus *Alexandrum* per octennium instituit. Post Philippi mortem Athenas rediit, & in *Lycei* Peripato Scholam aperuit; quam cum 13 annis tenuisset, Eubozæ *Chalcidem* profectus, anno tertio Ol. 114, ætatis suæ climacterico, morbo decessit. Sunt qui eodem anno *Demosthenem* quoque mortuum volunt.

A Platone descivisse Aristotelem Sectamque pro-

P R A E F A T I O.

propriam condidisse, notum est: quæ exinde *Peripatetica* vocabatur, quod & Ipse, & ipsius exemplo successores ejus deambulantes disputarent. Dum in Asia maneret, cum erudito quodam Judæo versatum, ab illo multa hausisse, idque se (si bene memini) audiente confessum, discipulus ejus insignis *Clearchus* prodidit. Hinc tanta illius Philosophiæ cum sacris literis consensio.

Sed ut cætera mittamus quæ non sunt hujus instituti, "Primus mortalium Aristoteles certum Logicæ finem constituit; præcepta in ordinem redegit; singulari artificio integræ artis methodum contexuit; uno verbo, quam invenit Logicam, tam feliciter perfecit, ut in hunc usque diem, per annos circiter bis mille, perpetuis clarissimorum virorum studiis exculta, nihil prorsus acceperit incrementi.

§. 8. Successorem *Tyrtanum* designavit Aristoteles, quem à divina illa qua pollebat eloquentia, *Theophrastum* nominavit. Post hunc alii quorum nomina recensere nihil attinet, longo ordine subsecuti. Undecimus ab ipso Aristotele *Andronicus Rhodius* Magistri sui opera, in eum quò habentur ordinem digessit: eodem fere tempore quo Athenis *Cratippum* Ciceronis filius audivit. Circa annum Christi 140 Interpretum princeps *Galenus* floruit, *Εξηγητής* sive *Expositor* dictus. A. D. 325. Claruit *Porphyrius* cujus superest præter alia nonnulla, *Εισαγωγή* ad Categorias, quæ plerumque Aristotelis operibus præfigi solet. An.

Dom.

P R A E F A T I O

Dom. 525. occisus est *Boetius*; qui primus Aristotelis Logicam Latine convertit.

Post aliquot annos ingruentibus Barbaris, literatura pene omnis est oppressa: ut nihil mirere, si in tantis Reipublicæ fluctibus, rari admodum Philosophi, velut in gurgite vasto nantes apparuerint. In his fuere, sub annum Christi 800. *Joannes Damascenus*; sub 1000, *Eustathius* & *Eustratius*; sub 1100, *Michael Ephesus*, & *Michael Psellus*; sub 1200, *Georgius Pachymerrius*: singuli suo tempore, commentariis, cum in alia Aristotelis opera, tum in *Organum* (hoc est Logicam) præsertim editis, illustres.

§. 9. PER eadem fere tempora claruere Arabes; qui Græcorum scriptis in sermonem patrium conversis, totam pene Philosophiam ab interitu vindicabant. Horum princeps, si ipsos audimus Arabes, *Alfarabius*; nobis autem notiores *Avicenna* atque *Averroës*; hic præsertim, qui Aristotelis opera egregie præter ceteros illustrando, *Commentatoris* nomen fecit suum. Dictum autem incredibile est, quam sit apta ad tradendam Philosophiam lingua Arabum; in qua, quæ Latine dicere (sine summa saltem barbarie) non possumus, non accurate solum eloqui, verum etiam eleganter licet. Horum beneficio, cum Hispania Mauri potirentur, Aristoteles Arabs eodem commigravit: cumque ex Arabico Latine versus, Occidenti innotescere cepisset, tantæ omnibus admirationi fuit, ut post aliquot annos, autoritate publica cautum esset, nequis Aristoteli contradiceret.

Hinc omne deinceps studium explicando Aristoteli

P R A E F A T I O.

Aristoteli infumtum est; in hoc, Schola omnis versabatur, huic qui incumbere, dicti sunt *Scholastici*; quorum historiam non meis, sed *Sanderſoni* verbis accipe.

§. 10. **I**Nſecutum est (inquit) brevi, *Seculum Scholaſticum*, in quo Logica & Philoſophia Peripatetica à plurimis fuit illuſtrata; ſtylo quidem ineleganti, nec elaborato, ſed quem abunde compenſavit admirabilis iudicii profunditas, & in rebus perſcrutandis omnino felix ſubtilitas. Poſt *Alexandrum ab Ales Anglum*, (qui Pater Scholaſticorum habetur) Logicalia ſcripſerunt *Albertus Magnus*, *Thomas*, *Scotus*, *Burleus*, *Occam* &c. Qui hos ſecuti, in varias poſtea Sectas ſunt diviſi: dum alii *Scotiſtæ*, alii *Thomiſtæ*, *Nominales* alii, alii *Reales* dici voluerunt. Sed Scholaſticis illis præſertim vetuſtioribus (degeneres enim illi qui in *Summulis* & *Sophiſtria* omne ævum ineptierunt, indigni ſunt qui locum inter Logicos ſortiantur) tantum debet Logica, quantum fere aliis hominibus nullis. Sane illud optandum fuiſſet, ut non heterogenea ſæpius inſariſſent; & Quæſtiones Theologicas, Phyſicas, Metaphyſicas in Logica determinandas propoſuiſſent.

Scholaſticorum plerisque qui reconditionis ſubtilitatis aut iudicii habebantur, cognomina quædam indita ſunt à diſcipulis ſuis: quæ quoniam celebria ſunt in Scholis, facturi videbamus rem non ingratam, ſi hic attexeremus: etſi non ſint omnes Logici.

I *Alexander*

P R Æ F A T I O.

1 Alexander ab Ales	1 Irrefragabilis. ob. 1245.
2 S. Thomas Aquinas	2 Angelicus. ob. 1274.
3 Johan. Duns Scotus	3 Subtilis. ob. 1308.
4 S. Bonaventura	4 Seraphicus. ob. 1274.
5 Henr. de Gandavo	5 Solennis. ob. 1293.
6 Gualterus Burlaus	6 Planus. ob. 1337.
7 Gulielmus Occam	7 Invincibilis. ob. 1347.
8 Egidius Romanus	8 Fundatissimus. ob. 1316.
9 Tho. Bradwardinus	9 Profundus. ob. 1349.
10 Joannes de Baccane	10 Resolutus. ob. 1346.
11 Francisc. Mayronis	11 Illuminatus. fl. 1320.
12 Adamus de Marisco	12 Illustris. fl. 1260.
13 Petrus Aureoli	13 Facundus. fl. 1317.
14 Joannes Bassolia	14 Ordinatissimus. fl. 1466.
15 Alexander Saxo	15 Illibatus. ----
16 Gerardus Odonis	16 Moralis. fl. 1330.
17 Antonius Siretus	17 Formalitatum. ed. 1541.
18 Petrus Lombardus	18 Sententiarum. ob. 1164.
19 Petrus Comestor	19 Historiarum. ob. 1179.
20 Petrus Hispanus	20 Summularum. fl. 1290.
21 Averroës	21 Commentator. fl. 1150.
22 Petrus de Abano	22 Conciliator. ob. 1316.
23 Suicetus	23 Calculator. fl. 1350.

Doflor

Magifter

§. II. **C**apta tandem à Turcis Constantino-
poli die Maii 29. A. D. 1453, mi-
grantes incolæ quas habebant Græcorum vete-
rum reliquias secum in Occidentem transtulere.
Ex illo itaque tempore, incredibili literarum bo-
no, Platonem, Aristotelem cæterosque non
alieno Interpretum sermone balbos, sed suis ver-
bis quæsi nobiscum colloquentes audimus.

Hactenus de Historia Logicæ. Nunc ad Artem
ipsam veniamus, ex mente Aristotelis tradendam.

ARTIS

ARTIS LOGICÆ

COMPENDIUM.

ARTEM Logicam duobus Libris ita scribere institui, ut quæ in ea scitu sunt necessaria, brevi & perspicuo opere complectar. Quare sequar licet Aristotelem, eandem quam Scholastici solent viam non infesto; sed quibusdam prætermis, ita explico cætera, ut cum præceptis una eorum quoque ratio demonstraretur: eaque utor Methodo quæ mihi videtur commodissima ut totius Logicæ scopus, quoque ad eum modo partes singulæ colliment, à juvenibus facile percipiatur.

LIB. I. CAP. I.

De Terminis Simplicibus.

§. I. **M**ENTIS operationes in universum tres sunt. 1. *Simplex Apprehensio.* 2. *Judicium.* 3. *Discursus.*

A

1. Sim-

1. *Simplex Apprehensio* est nudus rei conceptus intellectivus, similis quodammodo perceptioni sensitivæ; sicut enim *imago* rei est in oculo ita *Idea* in animo: estque *Incomplexa* vel *Complexa*.

Apprehensio simplex Incomplexa, est unius objecti, ut *calami*, vel etiam plurium confuse; ut *calami, manus, &c.* *Complexa* plurium, sed cum ordine quodam & respectu; ut *calami in manu*.

2. *Judicium* est quo mens non solum percipit duo objecta, sed quasi pro tribunali sedens, expresse apud se pronuntiat, illa inter se convenire aut dissidere.

Est enim *Judicium* aliud *Affirmativum*, quod vocatur etiam *Compositio*; aliud *Negativum*, quod & *Divisio*.

Porro tam particula *Est* quæ affirmando convenientiam exprimit, quam *Non-Est* quæ negando Dissidium, appellatur *Copula*: (sicut & Grammatica *conjunctio- nes Disjunctivas* habet;) atque hanc sub determinatione cognoscendo differt *Judicium* ab *Apprehensione complexa*.

3. *Discursus* est motus sive progressus mentis ab uno *Judicio* ad aliud; quod & *Ratiocinium* dicitur; & significatur *Copula Illativa*, qualis est *Ergo* aut alia similis.

V.g.

Vulgo Qui est extra fortunæ potestatem est beatus. Sapiens est extra fortunæ potestatem Erga Sapiens est beatus.

Singulis operationibus suis accidunt defectus. Apprehensioni, *Indistinctio*; Judicio, *Falsitas*; Discursui, *Mendosa Collectio*. Quæ cum Sapientes animadvertenter, & opportuna illis remedia excogitassent, præcepta sua in unum compegere, eorumque Scientiam dixere *Logicam*, sive *Artem Rationis*.

Est igitur *Logica* Ars instrumentalis dirigens mentem in cognitione rerum: levisque partes tres sunt, pro operationibus mentis quas dirigit. 1. *De Simplici Apprehensione*. 2. *De Judicio*. 3. *De Discursu*.

§. 2. QUONIAM vero inter docendam & disputandum neque res aliqua, neque conceptus cui subjacet commode in medium afferri potest; necesse est vicaria utriusque signa substituere, quorum usum idoneum docendo *Logica* mentem una ad bene operandum instruit.

Hujusmodi signa apud homines recepta sunt *Voces*: Nam *Vox* est signum rei vel conceptus ex instituto vicarium: & in

fignificando primo quidem *declarat* conceptum, deinde *supponit* pro re. Dico autem *ex instituto* quia soni inarticulati, vocesque quas Natura sponte suggerit extra artem censentur.

Jam quæ simplicem Apprehensionem exprimit *Vox Simplex* est; quæ Judicium, *Complexa*; quæ Discursum, *Decomplexa*. Nam argumentum omne resolvitur in tres *Propositiones*, live sententias, & propositio omnis complectitur voces, non semper numero, sed sensu semper tres; 1. *Subjectum*, live de quo aliud dicitur. 2. *Predicatum*, live id quod dicitur. 3. *Copulam*, quæ utriusque media intercedit. Nam Subjectum & Predicatum quoad sensum semper extrema sunt, & vocantur ideo *Termini propositionis*.

Atque hinc adeo vulgo dicitur Pars prima Logicæ versari circa *terminos simplices*, i. e. voces simplices Apprehensionem simplicem exprimentes: secunda circa *Propositionem*, live Vocem complexam quæ Judicium exprimit: tertia vero circa *Syllogismum* live Vocem decomplexam quæ Argumentatio live Discursus exprimitur.

§. 3. Prima

§. 3. **P**RIMA igitur pars Logica, versatur circa *terminos simplices*; i. e. ejusmodi voces quæ solitariae in propositione prædicari vel subjici possunt & vocantur ideo *Categorematicæ*, ut *homo*, *lapis*. Quædam enim Vocabula sunt tantum *Syncategoremata* sive compartes Subjecti aut Prædicati, ut *omnis*, *nullus*; Quædam etiam mixta, ut *semper*, i. e. omni tempore; *Nemo*, i. e. nullus homo; *Currit*, i. e. est currens; quo etiam modo verbum omne Grammaticum resolvi potest.

Verbum igitur *Logicum*, (nempe *purum*) præter Copulam nullum est: cætera ex participio & copula coalescunt.

Nomen Logicum est terminus simplex sine tempore significativus. Nam ex antedictis *terminus simplex* idem valet atque *Vox articulata* & recta & ex instituto significans: siquidem exclusæ sunt voces inarticulatae quasque natura sponte suggerit; voces autem obliquæ sunt *Syncategoremata*.

Multæ sunt Nominis Divisiones; quarum tres sufficiunt hujus loci instituto; sed ob multiplicem earum usum, quinque alias adjungam.

i. *Nomen singulare* est quod rem unam

& solam significat ut *Socrates*; *Commune* quod plura & eorum singula significare potest ut *homo*.

2. "*Transcendens* quod solis omnibusque veris Entibus convenit, ut *ens*, *res*, *aliquid*, *unum*, *verum*, *bonum*: *Supertranscendens* quod omnibus etiam fictis, ut *imaginabile*, *cogitabile*: *Non-transcendens* omne aliud nomen.

3. "*Finitum* est cui abest particula *non*: *Infinitem* cui præfigitur ut *non-homo*, i. e. omnia præter hominem; unde particula *non*, dicitur *infinigans*.

4. "*Positivum* est quod significat rem quasi præsentem: *Privativum* quod dicit absentiam rei à subjecto capaci: *Negativum* quod ab incapaci. Sic *homo* est vox *positiva*; *videns* dicitur de homine *positive*; *cæcus* de homine *privative*; *cæcus* seu potius *non videns* de lapide *negative*.

5. *Univocum* est cujus una significatio æque convenit multis ut *homo*: *Æquivocum* cujus diversæ ut *Gallus*: *Analogum* cujus una inæqualiter ut *pes*. Vox ipsa dicitur *Univocum Univocans*; res significata *Univocum Univocatum*, & sic de cæteris.

6. "*Absolutum* est cujus tota significatio spectat

"spectat rem per se sumptam, ut *Justitia* :
 " *Connotativum* quod eandem quasi alteri
 " nexam, ut *Justus*. *Concretum*, quod rem
 " quasi sua natura liberam, sed jam impli-
 " citam subjecto, ut *Justus* : *Abstractum*,
 " quod rem quasi sua natura nexam, sed
 " jam subjecto exemptam, ut *Justitia*. Deni-
 " que si *Concretum* sola terminatione di-
 " versum sit ab Abstracto ut *justus* à *justi-*
 " *tia*, hoc *Denominans* dicitur, illud *De-*
 " *nominativum*, Subjectum vero *Denomi-*
 " *natum*.

" *Denominativis* accensentur aliquando
 " *Derivativa* illa quæ vel solam nomi-
 " nis Analogiam, vel solam rei vim,
 " non utramque retinent ut *Studiosus*
 " *studii* & *virtutis*. Sed illa verius
 " *Conjugata* sunt.

" *Connotativum* quoque dicitur de no-
 " minibus quorum conceptus se mutuo
 " ingrediuntur, ut *Pater* & *filius* :
 " nam & illa opponuntur absolutis ;
 " sed vocantur proprio nomine *Rela-*
 " *tiva*.

7. " *Convenientia* sunt quæ possunt de
 " eodem simul dici ut *doctus* & *pius* :
 " *Repugnantia*, sive *Opposita*, quæ non
 " possunt, ut *album* & *nigrum*.

: «*Oppositio incomplexa* five terminorum
 «*simplicium* est omnino quadruplex :
 «*1. Relativa* inter terminos relativos,
 «*ut Patrem & filium. 2. Contraria*
 «*inter contrarios, i. e. absolutos* se mu-
 «*tuo pellentes ex subjecto alterutris*
 «*capaci, ut album & nigrum. 3. Pri-*
 «*varia* inter privativum & positivum,
 «*ut videntem & cæcum. 4. Contradi-*
 «*ctoria* inter positivum & negativum,
 «*intellige finitum & infinitum, ut ho-*
 «*minem & non-hominem. Hæc est op-*
 «*positionum maxima, quia nullum ad-*
 «*mittit medium; neque Participatio-*
 «*nis, quale est fuscum respectu albi &*
 «*nigri; neque Abnegationis, quale est*
 «*lapis inter videntem & cæcum. Rela-*
 «*tiva contra omnium minima; nam*
 «*Relata non sunt opposita nisi ad*
 «*idem sumantur.*

8. Nomen *primæ intentionis* est Vox in
 communi usu posita. *Secunda*, Vox artis,
 quam ex communi sermone sumptam Phi-
 losophia recudit denuo & moderatur.

9. 4. **V**OX Singularis dicitur alio nomi-
 ne *Individuum*, ejusque significa-
 tum *Unum numero*; neque enim singulare
 est

est quicquid. Unum dici potest; sed multa quæ sunt invicem similia, eatenus Unum censentur. Vocantur enim uno eodemque nomine; quod ipsa Vocis definitio non patitur, nisi in illis reipsa sit, vel saltem concipi possit una aliqua eademque Natura quæ huic nomini respondeat.

Talem reperit intellectus dum plura contemplando *abstract* ab eorum differentiis; i. e. spectat in rebus ea tantum quæ conveniunt, neglectis omnibus quibus dissident; adeoque fundamentum omne discriminis præter numerum eximit. Quare naturam sic abstractam cum sit omni singulorum differentia superstes, concipi par est non ut in singulis diversam, sed ut in omnibus eandem; adeoque *Universale* quiddam sive *Ens unum in multis*; ejusque signum idoneum erit Nomen *commune*, *Univocum*, *Secundæ intentionis*, uno verbo *Prædicabile*, sive Vox apta prædicari i. e. Univocè dici de multis.

§. 5. **P**rædicabilium capita constitui & definiiri possunt ad hunc modum. Quicquid in multis reperiri potest vel est tota eorum essentia, vel ejus pars, vel cum essentia conjunctum. Quare Universalia vel

vel (quod eodem redit) Prædicabilia sunt quinque, & non plura; (vizi *Genus*, *Species*, *Differentia*, *Proprium*, *Accidens*.)

Nam 1. *Genus*, est quod prædicatur de pluribus ut eorum essentia pars materialis sive communis; ut *animal*. 2. *Differentia*, quæ ut essentia pars formalis sive discrepativa; ut *rationale*. 3. *Species*, quæ ut tota essentia; ut *homo*. 4. *Proprium*, quod ut essentia junctum necessario; ut *risibile*. 5. *Accidens*, quod ut essentia junctum contingenter; ut *album*, *nigrum*, *sedere*. posse. Patet hinc 6°. De his dici Prædicabilia quibus inest *Universale*. *Genusque* adeo quod est plurium essentiarum vel specierum pars communis, de *specie differentibus*, h. e. de diversis speciebus quâs ingreditur dici; ut *animal* de *homine* & *bruto*. *Speciem* vero de *numero differentibus*, h. e. de diversis individuis, quorum singula habent essentiam speciei vocabulo significatam; sic *homo* de *Socrate* & *Platone* dicitur, & de omnibus quibus natura inest humana. Reliqua vero Prædicabilia (prout inferius patebit) eadem de causa tam de specie quam numero differentibus dicuntur.

Et N B ex recepto more loquendi *Genus* & *Speciem prædicari in* (i. e. respondere quæstioni

quaestioni factæ per) *Quid*; Differentiam in *Qualequid*; *Proprium* & *Accidens* in *Quale*. Unde facile est conficere *Vulgatas Prædicabilium definitiones*. Nam *Genus* definitur *Prædicabile quod prædicatur de pluribus specie differentibus in Quid*. *Differentia* quod *de pluribus specie vel numero differentibus in Qualequid* &c.

Patet 2° *Genus* esse *Totum* quiddam, nempe *Logicum*, sive in modo loquendi; quatenus continet (i. e. prædicationis ambitu complectitur) species tanquam partes sui *subjectivas*. *Speciem* quoque *Totum* esse, nempe *Metaphysicum*, sive in modo concipiendi; quatenus continet (i. e. ad perfectionem sui postulat) *Genus*, tanquam *partem* sui *essentialem*. Unde *Differentia* *Generi* accedens dicitur *Genus* ipsum *dividere* quatenus ejus significata distinguit, & *speciem* *constituere* quatenus ejus *essentiam* complet.

§. 6. **G**enus aliud *Summum* aliud *Subalternum* est: *Species* quoque in *Subalternam* & *Infimam* distinguitur. *Genus* summum est quod nulli, *Species* infima quæ omni cognato *Generi* subicitur: *Genus* vel *Species* subalterna quæ & cognato

to Generi subicitur, & de cognata Specie prædicatur. Voco autem *Cognata* quæ ex iisdem Individuis perpetua abstractione colliguntur; ut *Homo*, *Animal*, *Vivens*, *Corpus*, *Substantia*: quæ ex *Socrate*, *Platone* &c. expurgatis continue differentiis oriuntur.

Quare 1. *Differentia* est vel *Generica*, quæ constituit Speciem Subalternam; vel *Specificam*, quæ intimam: hæc est quæ de numero differentibus, illa quæ de specie differentibus prædicatur. (Exempla *Sensibile* & *Rationale*.)

2. *Proprium* quoque vel *Genericum* est, quod necessario comitatur essentiam Generis summi vel subalterni; atque ex illa adeo fluere atque oriri dicitur: vel *Specificum* quod fluit ab essentia speciei intimæ: Illud itaque de pluribus speciebus, hoc de una specie & pluribus Individuis prædicatur. Exempla *Mobile* & *Risibile*.

Proprium tamen aliunde quadrifariam dicitur. 1. Quod convenit soli sed non omni; scilicet soli Speciei sed non omni ejus Individuo; ut *homini esse Grammaticum*. 2. Quod omni sed non soli; ut *homini esse bipedem*. 3. Quod omni & soli sed non semper; ut *homini canescere*. 4. Quod omni,

omni, soli, & semper; ut *homini risibilitas*. Hujusmodi Proprium est quod constituit Quartum Prædicabile.

Accidens cum essentia junctum sit contingenter, adesse igitur vel abesse potest, salva interim essentia subjecti: cui tamen aliquando tam tenaciter inhæret, ut cogitatione sola divelli atque separari possit; ut *Mantuanum esse à Virgilio*. Quare vocatur *Inseparabile*. Quod autem actu sive re ipsa separari potest, ut albedo à pariete, dicitur *Separabile*.

§. 7. **Q**uemadmodum Vox Singularis dicitur *Individuum*, ita & Communis *Dividua* dici potest. Eam enim per Metaphoram dividere dicitur, qui plura ejus significata recenset, nam in uno multa distinguit. Ita qui *animal* dicit esse (i. e. vocabulum *animal* significare) *hominem* & *brutum*, dicitur *animal* in *hominem brutumque dividere*.

Quare *Divisio* est distincta enumeratio plurium quæ communi nomine significantur. Estque analoga distributioni totius in partes. Unde & nomen ipsum Commune dicitur *Totum Divisum*, & distincta ejus significata, *Partes* sive *membra dividenda*.

& bene Dividendi leges statuuntur tres.

1. Dividentia sigillatim minus contineant (i. e. arctius significant) quam Divisum. Nam Totum est majus partibus singulis.
2. Dividentia conjunctim plus minuseve ne contineant quam Divisum. Nam Totum est æquale partibus universis.
3. Membra Divisionis sint opposita (i. e. in se invicem ne contineantur) nam sine distinctione frustra est partitio.

§. 8. **D**ivisionem excipit (quæ per Metaphoram quoque dicitur) *Definitio*; cujus est assignare conceptus & voces, quibus ea quæ ab invicem distincta volumus, velut agrorum fines ex limitibus suis dignoscantur. Quæ cum definitis notiora esse debeant magisque obvia, *Definitio* vulgo dicitur *Oratio explicativa definitæ*. *Oratio* inquam ut à nomine distinguatur; *Explicativa* quoque nam & nomen exprimit.

Definitio alia *Nominalis* est, quæ vocis significationem aperit; alia *realis* quæ rei naturam. *Realis* iterum vel *Accidentalis*, sive *Descriptio*, quæ definito accidentia (puta causas, effectus, proprietates aliaque id genus) assignat; vel *Essentialis*, quæ partes

partes essentiae constitutivas. *Essentialis* denique vel *Metaphysica* sive *Logica*, quæ Genus & Differentiam; vel *Physica* quæ partes Essentiae physicas, i. e. realiter distinctas: nam Genus & Differentia sola mente distinguuntur.

E. g. Definitur homo *Nominaliter* qui ex humo. *Accidentaliter* Animal bipes implume. *Metaphysice* Animal rationale. *Physice* Ens naturale constans corpore organico & anima rationali.

Bonæ Definitionis leges potissimum tres sunt.

1. Definitio sit adæquata definito: alias non explicat definitum. Quæ enim angustior est explicat tantum partem; cum definitum sit totum; quæ laxior explicat totum, cum definitum sit tantum pars.

2. Ut per se clarior sit & notior definito: alias non explicat omnino. Dico tamen per se, quia per accidens potest minus intelligi quod notius est sua natura. 3. Ut iusto vocum propriarum numero absolvatur: nam ex Metaphoris oritur ambiguitas, ex nimia brevitate obscuritas, ex prolixitate confusio.

LIB. I. CAP. II.

De Propositione Categorica pura.

§. 1. **S**ecunda Pars Logicæ agit de *Propositione* sive *Enuntiatione*; quod est signum secundæ operationis Intellectus, sive *Judicium* verbis expressum.

Quare ad Propositionem legitimam requiritur

1. Quoad vocem ut sit *Oratio affirmans vel negans*, quæ est ejus *essentia*.

2. Quoad sensum ut *verum vel falsum significet* (id scil. quod res est vel secus dicat) quod *essentiæ* necessario nexum, & proinde *proprietas* est. Unde &

3. Non est *ambigua*; sic enim orationes esset. Nec 4. *Solæca* vel *multila*; sic enim nihil significaret.

Quare ea demum *Propositio legitima* censebitur, quæ juxta definitionem vulgatam est *Oratio Indicativa, congrua, & perfecta, verum vel falsum significans, sine ambiguitate*.

§. 2. **E**jus Divisiones variæ sunt;

1. *Categorica* est quæ enuntiat absolute; ut *Homo est risibilis. Hypothetica*

rica quæ sub conditione; ut *si homo est rationalis est risibilis. Vel dies est vel nox.*

Quod Categorica dicit nihilo nexum est, quasi per se subsistens: quod Hypothenica, conditioni substat. Unde & hæc Divisio peti dicitur à *Substantia Propositionis*; & per ejus membra respondetur interroganti *Quæ est Propositio?*

Categorica rursus dividitur in *Puram & Modalem*. Hypothenica in *Conditionalem, Disjunctivam &c.* Categorica pura, siue *Propositio de inesse*, est, quæ pure affirmat vel negat; i. e. simpliciter dicit *Prædicatum inesse vel non inesse subjecto*; ut *Homo est animal. Homo non est lapis.* Modalis quæ cum *Modo*, h. e. vocabulo exprimente quomodo *Prædicatum inest subjecto*; ut *Necesse est hominem esse animal. Impossibile est hominem esse lapidem.* De Categorica pura & quidem sola impræsentiarum loquor, de cæteris alibi dicturus.

2. *Affirmativa* est cujus Copula affirmativa est; ut *Homo est animal. Non progredi est regredi. Negativa*, cujus negat; ut *Homo non est lapis. Nullus avarus est dives. Vera*, quæ quod res est dicit; ut *Homo est animal. Falsa*, quæ secus; ut *Homo est lapis.* Et cum per hæc species

bene respondeatur interroganti *Qualis est Propositio* (respondent enim per Differentiam & Proprium quæ in quale prædicantur) dicuntur hæ duæ divisiones peti à *Qualitate Propositionis*. Prior à *Qualitate Vocis*, five *Essentiali*; Posterior à *Qualitate rei*, five *Accidentaria*.

3. *Universalis* est quæ subicit terminum communem (cum signo universalis, *omnis, nullus, &c.* adeoque) pro universis suis significatis distributive sumptum. *Particularis*, quæ terminum communem (cum signo particulari *aliquis, quidam, &c.* adeoque) ex parte tantum significantem. *Singularis*, quæ vocem (vel sponte, vel ex signo saltem) Individuam; ut *Socrates legit, Hic homo est doctus. Indefinita*, quæ (terminum communem sine signo & proinde) ancipitem: nam manente formula, vim recipit diversam; ut *Homo est Animal*, nempe *omnis*: *Homo est doctus, Aliquis scilicet*.

Petitur hæc Divisio à *Quantitate Propositionis*; nempe numero eorum pro quibus subjectum supponit: unde & per has species bene respondetur interroganti *Quanta sit Propositio?* Hanc doctrinam Scholastici huiusmodi carmine sunt complexi;

Quæ?

*Quæ? Ca. vel Hyp. Qualis Ne. vel Aff.
Quanta? Uni. Par. In. Sing.*

§. 3. **P**ropositio Singularis in Syllogismo
æque potest Universalis. Nam Sub-
jectum ejus supponit pro omni suo signifi-
cato. *Socrates est homo* Universalis est,
quia omnis ille Socrates tantum unus est.
Indefinitæ quantitas judicatur ex materia
Propositionis sive habitudine connexionis
extremorum quæ triplex est; 1. *Necessaria*,
quando extrema essentialiter conveniunt;
2. *Contingens*, quando accidentaliter tan-
tum; 3. *Impossibilis*, quando essentialiter
differunt. Unde Propositio Indefinita pro
Universalis habetur, in materia impossibili
& necessaria; pro Particulari vero in con-
tingenti.

Quare Quantitas Propositionis, quate-
nus ad Syllogismum facit est duplex: *Uni-
versalis & Particularis*. Et nota, quod
Universalis affirmans symbolum habet A;
negans E: Particularis affirmans symbolum
I, negans O.

Afferit A; negat E: Universaliter ambo.

Afferit I; negat O: sed Particulariter ambo.

In Universali, signum affirmans distribuit tantum Subjectum: Negans, etiam Prædicatum. Nam ut verum sit *Omne a est b*, sufficit aliquod *b* convenire omni *a*: sed falsum est *nullum a esse b*, si vel aliquod *b* conveniat alicui *a*. Eodem argumento, ut sit verum *Aliquid a est b*, sufficit si vel aliquod *b* conveniat alicui *a*: sed falsum est quod *aliquid a non est b*, nisi illud *a* differat a quovis *b*. Et proinde

In particulari, nullis terminis distribuitur, præter negantis prædicatum, quod semper distribuitur.

Quamquam igitur fieri potest ut prædicatum distribuat in affirmante, tamen non est necessarium; sed *per accidens* fit, & *virtute significati*, non *virtute signi*. In statuendis autem Propositionum legibus, spectandum est id tantum quod structura postulat, non quidquid sensus admittit: cum illud *essentiale*, & *perpetuum* sit; hæc *mutabile*, & *incertum*.

Hæc igitur regula generalis esto quod in Propositione A, subjectum tantum distribuitur: in O tantum Prædicatum; in I neutrum; in E utrumque.

§. 4. Propositionibus accidunt *Oppositio* & *Conversio*. *Opponi* dicuntur duæ, quæ cum subjecta habeant & prædicata omnino eadem, Quantitate tamen, vel Qualitate vocis, vel utraque pugnant.

Oppositionis doctrina tota Colligitur &

Demonstratur ex appposito Schema-
te, in quo A. E.

I. O. sunt quatuor Propositiones quantitate sua & qualitate signatæ: quæ sunt v. f.

(hoc est, *veræ* vel *falsæ*) pro materia n. i. c. (hoc est,

necessaria, *impossibili*, *contingente*.) quod ex ipsa materia definitione satis patet. De *necessaria*; quia Propositionis extrema in ea essentialiter conveniunt: De *impossibili*: quia in ea essentialiter differunt: De *contingenti*; quia secus non esset materia contingens. Inspecto igitur hoc Schema facile est

n. v.	f. n.
i. f. A. Contrariæ	E. v. i.
c. f.	f. c.
Subalternæ	Subalternæ
Contradictoriæ	Contradictoriæ
n. v.	f. n.
i. f. I Subcontrariæ	O v. i.
c. v.	v. c.

1. Oppositionis species numerare; quæ sunt vulgo quatuor: *Contradictoria*, *Contraria*, *Subcontraria*, *Subalterna*.

2. Sin-

2. Singularum definitiones conficere.
 V. g. *Oppositio Contradictoria est inter*
(A. O. vel E. I. hoc est) duas Categoricas
quantitate pariter & qualitate pugnantes.
Contraria inter (A. E. h. e.) duas univer-
sales qualitate pugnantes &c.

3. Oppositarum Canones quatuor eruere
 & demonstrare hunc in modum.

1. Contradictoriæ A. O. vel E. I. sunt in
 nulla materia simul veræ; in nulla simul
 falsæ; sed in quacunque una vera, falsa
 altera.

Sed notandum est ad Contradictionem
 requiri quatuor: nempe loqui de eodem
 1. *eodem modo.* 2. *secundum idem.* 3. *ad*
idem. 4. *in eodem tempore;* quarum condi-
 tionum si defuerit aliqua, possunt *Est &*
Non est inter se bene convenire. E. g.
 1. Cadaver hominis *est & non est* homo:
Est enim homo mortuus; *Non est* homo
 vivus. 2. Zoilus *est & non est* niger: *Est*
 enim Crine ruber, niger ore. 3. Socrates
est & non est comatus: nempe *est* ad Scipi-
 onem *non est* ad Xenophontem compara-
 tus. 4. Nellor *est & non est* senex: *Est*
 enim, si de tertia ejus ætate, *non est* si de
 prima loqueris.

2. Contrariæ A. E. in nulla simul veræ;
 in

in Contingenti, simul falsæ; in cæteris, una vera, falsa altera; nempe in Necessaria, vera A, falsa E; in Impossibili, vera E, falsa A.

3. Subcontrariæ I. O. in Contingenti, simul veræ; in nulla simul falsæ; in Necessaria vera, I, falsa O; in impossibili, vera O, falsa I.

4. Subalter hæ A. I. vel E. O. & simul veræ, & simul falsæ, & una vera, falsa altera esse possunt. Nam in Necessaria simul veræ sunt A. I.; in Impossibili, simul veræ E. O; In eadem, simul falsæ, A. I. & in Necessaria, simul falsæ E. O. In Contingenti, (propter A. E. falsas, I. O. veras) A. I, vel E. O, sunt una vera, falsa altera.

“Possunt etiam aliter hi Canones Oppositarum, cum pluribus aliis, tum hoc quoque modo demonstrari.

“1. Contradictoriæ A. O. vel E. I. nec simul veræ nec simul falsæ esse possunt.

“Quod enim una negat, idem altera de eodem, secundum idem, affirmat: Id vero fieri nec natura patitur, nec sensus ipse communis. Quare.

“a. Si Universalis vera sit, particularis quæ sub ea continetur vera est. Et

“b. Si Particularis falsa sit, Universalis quæ

“ quæ eam continet falsa est: Quoniam
 “ enim Subjectum in Universali distribui-
 “ tur; fit ut in ea, & in Particulari, idem,
 “ de eodem, secundum idem, dicatur: vere
 “ igitur & falso simul dici, (hoc est, affir-
 “ mari simul & negari) nequit.

“ 2. Contrariæ A. E. non possunt esse
 “ *simul veræ*: sed in materia contingenti
 “ sunt *simul falsæ*. Nam 1°. Exponatur
 “ Universalis vera; Ergo particularis vera
 “ per 1. a; Ergo quæ particulari contradi-
 “ cit falsa per 1. Sed hæc est Expositæ
 “ contraria.

“ 2°. Exponatur Universalis de materia
 “ contingenti; Ergo & hæc falsa est, &
 “ Particularis vera, vi materiæ: Ergo quæ
 “ particulari contradicit falsa per 1. Sed
 “ hæc est Expositæ Vniversali contraria.

“ 3. Subcontrariæ I. O. *simul falsæ* esse
 “ non possunt: sed *simul veræ*, vel una
 “ vera, falsa altera, esse possunt. Sunt enim
 “ duæ duarum Contrariarum Contradictio-
 “ riæ, ut in Schemate patet, cum contrariis
 “ decussatim comparandæ. Quare. (per 1.
 “ & 2.) Subcontrariæ sunt in nulla materia
 “ *simul falsæ*; quia Contrariæ in nulla *si-*
 “ *mul veræ*, Subcontrariæ in contingenti
 “ *simul veræ*; quia Contrariæ in eadem *si-*
 “ *mul*

“mul falsæ. In impossibili vero, & neces-
 “saria, Eadem utrisque, lex est, ut sit una
 vera, falsa altera.

“4. Subalternæ A. I. vel E. O. & simul
 “veræ, & simul falsæ, & una vera, falsa
 “altera, esse possunt. Nam 1°. Si subalter-
 “nans (nempe Universalis) vera sit, Subal-
 “ternata (sive Particularis) vera est (per 1.
 “α.) 2°. Si Subalternata falsa, Ergo Subalter-
 “nans falsa (per 1. β.) 3°. Si Subalternans
 “falsa, Ergo quæ illi contradicit, vera (per 1.)
 “Ergo hujus Subcontraria, quæ est Expo-
 “sitæ subalternata, vera vel falsa esse po-
 “tess (per 3.) 4°. Si Subalternata vera, Er-
 “go quæ illi contradicit falsa (per 1.) Er-
 “go hujus Contraria, quæ est expositæ
 “Subalternans, vera vel falsa esse potest
 (per 2.)

§. 5. **C**onverti dicitur Proposition, cujus
 extrema transponuntur. Variis id
 modis fieri potest, sed præsertim duobus :
 1. *Simpliciter*, quando tam quantitas, quam
 utraque qualitas servatur. 2. *Per accidens*,
 quando servata qualitate, quantitas muta-
 tur.

f Ec I *Simpliciter* convertitur *Ev A* per *Acci*
 & conversio utrobique illativa est.

C

Nam

Nam 1. fit vera E, puta *Nullum A est B*: Ergo (cum uterque terminus distribuat,) quodvis A differt à quovis B. Ergo vicissim: Ergo *Nullum B est A*. 2. Sit vera I: Ergo falsa est ejus Contradictoria E: Ergo & contradictoriæ simpliciter conversa: Ergo quæ conversæ contradicit, (i. e. expositæ simpliciter conversa) est vera. 3. Sit vera E. Ergo & ejus simpliciter conversa: Ergo & conversæ subalternata: quæ est expositæ conversa per accidens. 4. Sit vera A: Ergo & ejus subalternata: Ergo & subalternatæ simpliciter conversa: quæ est expositæ per Accidens.

Cæteræ Conversiones, cum sint partim ambiguae, partim falsæ, partim ad præcepta Syllogismorum inutiles, in Logica negliguntur.

LIB. I. CAP. III.

De Syllogismo Categorico puro.

§. I. **T**ertia pars Logicæ agit de *Argumento* sive *Syllogismo* quod est signum tertiæ operationis intellectus; nempe *Discursus*, vel *Ratiocinium* Propositionibus expressum.

Quare

Quare cum Discursus sit progressus mentis ab uno iudicio ad aliud, perspicuum est in eo requiri 1. Aliquid unde discursus ordiatur. 2. Aliud quo perveniat. 3. Ea sic ab invicem pendere, ut unum ex alio, & alius vi innotescat; secus enim, unum post aliud cognoscere, est tantum sæpe judicare.

Jam ex quo aliud cognoscendum est, ipsum certe præcognosci debet; & proinde quasi sine discursu notum, *antecedere, poni, præmitti*; & ex eo reliquum *concludi, colligi, inferri & sequi* dicitur. Est autem duplex *consequentia*

1. *Materialis*; quando ex Antecedente Consequens infertur, sola vi Terminorum, quæ est *Argumenti materia*: ut, *homo est animal Ergo est vivens.*

2. *Formalis*, quando infertur propter ipsum colligendi modum, quæ est *argumenti forma*; ut *B est A. C est B Ergo C est A.* Mutatis terminis & servata eorum dispositione, Materialis plerumque fallit, Formalis semper obtinet: & proinde hæc solum in Logica spectatur, illa tanquam mutabilis & lubrica negligitur.

Hiscæ intellectis, opinor satis constare quo sensu definiatur *Syllogismus*, *Oratio in qua positis quibusdam atque concessis ne-*

cesse est aliud evenire præter & propter ea quæ posita sunt atque concessa.

§. 2. **M**ultæ sunt ejus species; sed una tantum præsentis instituti; nempe *Categoricus simplex*, i. e. qui constat tribus Propositionibus de inesse. E quibus duæ priores sunt Antecedens, tertia Consequens; quæ extra Syllogismum spectata (scil. quamdiu hæret in incerto) *Problema*, & *Quæstio* dicitur; in Syllogismo autem (nempe post fidem factam) *Conclusio*. Quæstionis duo sunt extrema, Subjectum & Prædicatum; quorum de Convenientia vel Dissidio inquiritur, ope termini alicujus tertii; idque propter Canones sequentes, in quibus vis omnis Syllogistica fundatur.

1. Quæ conveniunt in uno aliquo eodemque tertio, ea conveniunt inter se.

2. Quorum unum convenit, alterum differt uni & eidem tertio, ea differunt inter se.

3. Quæ non conveniunt in uno aliquo eodemque tertio, ea non conveniunt inter se.

Sunt enim A & C, nec assignari possit ejusmodi tertium, Ergo nihil habent commune;

mune; Ergo non conveniunt inter se.

4. Quorum neutri inest quod non sit in alio, ea non differunt inter se.

5. Quæ non probantur convenire in uno aliquo eodemque tertio, ea non probantur convenire inter se. Dubitari enim potest utrum detur ejusmodi tertium, & dubitatio ista non tollitur.

6. De quibus non probatur, convenire unum eidem alicui tertio cui alterum differt, ea non probantur differre inter se. Dubitari enim potest utrum detur ejusmodi tertium, h. e. utrum alterutri inest quod non est in reliquo; & dubitatio ista non tollitur.

§. 3. **E**X sex hisce Principiis Syllogismi structura sic deducitur.

1. In omni Syllogismo sunt tres & tres tantum termini. Nam Syllogismus omnis probat aliquam conclusionem: Et in illa sunt duo tantum extrema: Et illa neque convenire, neque differre probatur, sine uno, unoque tantum tertio.

Jam Prædicatum Quæstionis, dici solet *majus extremum*, *major terminus*; Subjectum Quæstionis, *minor*; Terminus vero tertius cui quæstionis extrema comparan-

tur, Aristoteli *Argumentum*, vulgo *Medium*: Nam Prædicatum Quæstionis plerumque amplius est Medio; hoc minori.

2. In omni Syllogismo sunt tres & tres tantum Propositiones. Duæ præmissæ, in quibus Medium cum extremis seorsim conferatur (nempe *Major*, in qua cum majori; *Minor* in qua cum minori;) una *Conclusio*, in qua extrema invicem committantur.

NB. 1. Quod Major dici solet simpliciter *Propositio*; Minor, *Assumptio*. 2. Quod Medium non ingreditur conclusionem, alias idem per idem probaretur; adeoque non essent tres termini.

3. Ancipiti medio nihil conficitur. Neque enim assertur in hoc casu unum aliquod idemque tertium vel in quo extrema conveniant, vel cui unum conveniat, alterum differat.

4. Medium non distributum est anceps. Esto enim B terminus communis in b & β divisibilis; Ergo b & β sunt opposita; & tamen vere dicitur Aliquod B est b & Aliquod B est β . Quare aliquod B est Medium anceps.

5. Quare Medium in præmissis semel ad minimum distribui debet; sufficit tamen si
vel

vel semel distribuatur. Nam 1. ad probandum A est C conveniat C alicui B, & A omni; Ergo eidem alicui B: Ergo affertur unum aliquod idemque tertium &c. 2. ad probandum A non est C conveniat C alicui B, & A differat omni; Ergo eidem alicui B: Ergo affertur &c.

6. Processus ab extremo non distributo in præmissis, ad idem distributum in conclusione vitiosus est. Nam ex *aliquo* non sequitur *Omne*. Esto enim verum quod aliquod; Ergo potest esse verum quod aliquod non; (nam Subcontrariæ possunt esse simul veræ:) Ergo de aliquo potest affirmari quod non de omni. Esto rursus verum quod aliquod non: Ergo potest esse verum quod aliquod: Ergo de aliquo potest negari quod non de omni.

7. Præmissis negantibus nihil probatur. Affertur enim tertium cui utrumque extremum differt; non autem cui vel utrumque conveniat, vel unum conveniat alterum differat.

8. Si præmissarum altera sit negativa, erit etiam Conclusio. Nam præmissarum reliqua est affirmativa: Ergo extremorum unum differt medio, alterum convenit:

C. 4.

Ergo

Ergo extrema differunt inter se: Ergo conclusio est negativa.

9. Contra si Conclusio sit negativa erit etiam altera præmissarum. Nam extrema differunt inter se: Ergo eorum unum convenit medio, alterum differt: Ergo præmissarum altera affirmat, reliqua negat.

10. Præmissis particularibus nihil probatur. Nam præmissarum altera affirmat: Ergo in illa medium non distribuitur: Ergo distribui debet in reliqua: Ergo illa est negativa in qua medium prædicatur. Ergo conclusio negativa: Ergo prædicatum ejus distribuitur, quod in præmissis non est distributum; Fuit enim vel affirmativæ terminus alter, vel subjectum negativæ; horum vero nullus distribuitur.

11. Si præmissarum altera particularis sit, conclusio quoque particularis est. Sit enim
1. Præmissarum altera particularis affirmativa: Ergo in illa nec extremum suum nec medium distribuitur: Ergo medium distribuitur in reliqua, quæ etiam Universalis est, sitque 1. Affirmativa: Ergo in illa medium subicitur, & extremum medio attributum non distribuitur: Ergo neutrum extremorum distribuitur in præmissis: Ergo neutrum in conclusione: Ergo conclusio

sio particularis affirmativa est. Sit 2. Negativa: Ergo conclusio negativa: sed debet habere extremum non distributum: Ergo particularis negativa est.

Sit 2. Præmissarum altera particularis negativa: Ergo Reliqua Universalis affirmativa: Ergo in præmissis duo tantum termini distribuuntur: Ergo Conclusio habet extremum non distributum: Ergo cum negativa sit, erit etiam particularis.

12. Quod si Conclusio particularis sit, non necesse est præmissarum alteram particularem esse. Fieri enim potest ut instituto meo sufficiat subalternata, quando subalternans potuit inferri. Et cum illæ sint simul veræ, liberum est utramvis inferre. Quanquam stricte loquendo, Argumentatio ista non est accurata; nam Subalternata veritas non immediate deducitur ex præmissis, sed ex subalternante.

Syllogismi generales regulas complectitur hoc Tetrastichon,

Distribuas medium; nec quartus terminus adsit.

Utraque nec præmissa negans, nec particularis.

Sequetur partem Conclusio deteriorem.

Et non distribuatur, nisi cum præmissa, negetve.

§ 4. Su-† 9.

§. 4. **S**uperest per hasce regulas inquirere quot modis componi possunt tres Propositiones de inesse, ut Syllogismum conficiant. Qua in inquisitione duo spectanda sunt.

1. *Modus* five legitima determinatio Propositionum secundum Quantitatem & Qualitatem.

2. *Figura*, five legitima dispositio Medii cum partibus Quæstionis.

Modi sunt in universum 64. Nam ut supra ostensum est, ad Syllogismum faciunt Propositiones tantum quatuor A. E. I. O. Quare concipi potest Quadruplex tantum Major in Syllogismo; cuilibet vero Majori quadruplex tantum Minor adjungi; unde 16. paria præmissarum: & singulis præmissis quadruplex tantum Conclusio; unde 64. Modi Syllogismorum.

*AAA. AAE. AAI. AAO. *AEA. AEE.
AEI. AEO. *AIA. AIE. AII. AIO. *AOA.
AOE. AOI. AOO.

EAA. EAE. EAI. EAO. *EEA. EEE.
EEI. EEO. *EIA. EIE. EII. EIO. *EOA.
EOE. EOI. EOO.

IAA. IAE. IAI. IAO. *IEA. IEE. IEI.
IEO. *IIA. IIE. IIL. IIO. *IOA. IOE.
IOI. IOO.

OAA.

OAA. OAE. OAI. OAO. * OEA. OEE.
OEI. OEO. * OIA. OIE. OII. OIO.
* OOA. OOE. OOI. OOO.

Ex his excluduntur sedecim per Regulam 7, propter præmissas negantes, viz. EEA. EEE. EEI. EEO. * EOA. EOE. EOI. EOO. * OEA. OEE. OEI. OEO. * OOA. OOE. OOI. OOO. Duodecim per Reg. 10. propter præmissas particulares, viz. IIA. IIE. III. IIO. * IOA. IOE. IOI. IOO. * OIA. OIE. OII. OIO. Duodecim per Reg. 8. quia præmissarum altera negat, sed non Conclusio, viz. AEA. AEI. AOA. AOI. * EAA. EAI. EIA. EII. * IEA. IEI. * OAA. OAI. Octo per Reg. 11. quia præmissarum altera particularis est, sed non conclusio, viz. AIA. AIE. AOE. * EIE. * IAA. IAE. IEE. * OAE. Denique quatuor per Reg. 9. quia conclusio negativa est sed neutra præmissarum, viz. AAE. AAO. AIO. * IAO.

Excluduntur igitur in universum Modi $52 = 16. + 12 + 12 + 8 + 4.$ è quibus multi contra plures regulas peccant, quamvis una tantum notetur.

Superfunt ($64 - 52 =$) 12 Modi ad Syllogismum utiles, viz. AAA. AAI. AEE. AEO.

AEO. AII. AOO. * EAE. EAO. EIO.
 * IAI. IEO. * OAO.

§. 5. **F**iguræ Syllogismorum sunt 4. Nam Medium quod cum utroque extremo comparatur, vel 1. subjicitur majori & tribuitur minori, & fit *figura prima*, vel 2. tribuitur utrique, & fit *secunda*; vel 3. subjicitur utrique, & fit *tertia*; vel 4. tribuitur majori & subjicitur minori, & fit *quarta*. Quæ omnia sequenti Schemate declarantur.

*Dispositio trium terminorum. Scil. majoris
 A. medii B. minoris C. in Figura*

1.	2.	3.	4.
B. A.	A. B.	B. A.	A. B.
C. B.	C. B.	B. C.	B. C.
C. A.	C. A.	C. A.	C. A.

Quare quælibet Figura excludit adhuc sex modos. Nempe

1. Propter Medium non distributum. Prima duos IAI. OAO. Secunda quatuor AAA. AAI. AII. IAI. Quarta duos AII. AOO.

2. Propter processum majoris illicitum. Prima quatuor AEE. AEO. AOO. IEO. Secunda duos IEO. OAO. Tertia quatuor AEE.

AEE. AEO. AOO. IEO. Quarta duos
IEO. OAO.

3. Propter processum minoris illicitum.
Tertia duos AAA. EAE. Quarta duos
AAA. EAE.

Supersunt Modi certo & necessario con-
cludentes 24. sex in qualibet Figura.

I.

<i>bAr</i>	Omne	B	est	A
<i>bA</i>	Omne	C	est	B : <i>Ergo</i>
<i>rA</i>	Omne	C	est	A.
<i>cE</i>	Nullum	B	est	A
<i>lA</i>	Omne	C	est	B : <i>Ergo</i>
<i>rEnt</i>	Nullum	C	est	A.
<i>dA</i>	Omne	B	est	A
<i>rI</i>	Aliquod	C	est	B : <i>Ergo</i>
<i>I</i>	Aliquod	C	est	A.
<i>fE</i>	Nullum	B	est	A
<i>rI</i>	Aliquod	C	est	B : <i>Ergo</i>
<i>O</i>	Aliquod	C	non est	A.
<i>A</i>	Omne	B	est	A
<i>A</i>	Omne	C	est	B : <i>Ergo</i>
<i>I</i>	Aliquod	C	est	A.
<i>E</i>	Nullum	B	est	A
<i>A</i>	Omne	C	est	B : <i>Ergo</i>
<i>O</i>	Aliquod	C	non est	A.

D

II. *cEs*

<i>cEs</i>	Nullum A est B
A	Omne C est B: <i>Ergo</i>
<i>rE</i>	Nullum C est A.
<i>cAm</i>	Omne A est B
<i>Es</i>	Nullum C est B: <i>Ergo</i>
<i>trEs</i>	Nullum C est A.
<i>fEs</i>	Nullum A est B
<i>tl</i>	Aliquod C est B: <i>Ergo</i>
<i>no</i>	Aliquod C non est A.
<i>bAr</i>	Omne A est B
<i>Ok</i>	Aliquod C non est B: <i>Ergo</i>
O	Aliquod C non est A
E	Nullum A est B
A	Omne C est B: <i>Ergo</i>
O	Aliquod C non est A.
A	Omne A est B
E	Nullum C est B: <i>Ergo</i>
O	Aliquod C non est A.

III.

<i>dAr</i>	Omne B est A
<i>Ap</i>	Omne B est C: <i>Ergo</i>
<i>tl</i>	Aliquod C est A.

fE/Nul.

fEl Nullum B est A

Ap Omne B est C: *Ergo*

tOn Aliquod C non est A.

dIs Aliquod B est A

Am Omne B est C: *Ergo*

Is Aliquod C est A.

bOk Aliquod B non est A

Ar Omne B est C: *Ergo*

dO Aliquod C non est A.

dAt Omne B est A

I/ Aliquod B est C: *Ergo*

I Aliquod C est A.

fEr Nullum B est A

I/ Aliquod B est C: *Ergo*

On Aliquod C non est A.

IV.

brAm Omne A est B

An Omne B est C: *Ergo*

tIp Aliquod C est A.

cAm Omne A est B

En Nullum B est C: *Ergo*

Es Nullum C est A.

dI Aliquod A est B
mA Omne B est C: *Ergo* A
rIs Aliquod C est A.

fEs Nullum A est B
Ap Omne B est C: *Ergo* A
O Aliquod C non est A.

frEs Nullum A est B
If Aliquod B est C: *Ergo* A
On Aliquod C non est A.

A Omne A est B
 E Nullum B est C: *Ergo* A
 O Aliquod C non est A.

Barbara, Celarent, Darii, Ferioque, prioris:
Cesare, Camestres, Festino, Baroko, secundæ:
Tertia Darapti, Disamis, Datisi, Felapton,
Bokardo, Ferison, habet: Quarta insuper addit
Bramantip, Camenes, Dimaris, Fesapo, Fresison:
Quinque Subalterni totidem Generalibus orti.
 Nomen habent nullum, nec si bene colligis
 usum.

§. 6. **A** Tque omnes quidem 24 eatenus
 concludere, quod in iis conve-
 nientia vel dissidium extremorum certo
 atque necessario colligatur, ex Principio
 primo & secundo abunde constat. Certum
 est igitur, extremorum unum de altero ibi
 affir.

affirmandum, hic negandum esse: sed potest adhuc dubitari utrum illud sit? Posito enim quod duo termini conveniant, vel differant, non statim sequitur alterutrum de reliquo prædicari.

Facilis est solutio, si ex secunda parte repetatur. 1. Quod in propositione *A* subiectum tantum distribuitur; in *O* tantum prædicatum; in *I* neutrum; in *E* utrumque. 2. Quod Subalternata necessario sequitur ex sua subalternante.

In Modis igitur nominatis, termini conclusionis rite disponuntur. Nam 1. Quando concluditur in *A*, patet ex Schemate, quod Extrema sunt *Aliquod A & Omne C*. Ergo *C* subjicitur. 2. Quando in *E*, extrema sunt *Omne A & Omne C*: Ergo alterutrum subjici potest: Ergo quod in Schemate rite subjicitur. 3. Quando in *I*, extrema sunt vel *Aliquod A & Aliquod C* (ut in omnibus præter Bramantip) unde alterutrum subjici potest, adeoque quod in Schemate rite subjicitur; vel *Omne A & Aliquod C* (ut in Bramantip) in quo cum alterutrum possit, tamen *C* subjicitur, ut distinguatur hic modus ab innomine *AAI* in prima. 4. Denique Quando in *O*,

extrema sunt *Omne A & Aliquod C*: Ergo C subjectum est.

Modi vero innomines probantur, per nominatos, & Regulam Subalternarum. Nam innomines concludunt *de Aliquo*; singulis vero respondent nominati, *de Omni* concludentes, ex iisdem præmissis, & in eadem figura.

§. 7. **I**dem aliter & melius demonstrat Aristoteles ad hunc modum.

Statuit primo Theorema quod Scholastici vocant *Dictum de Omni & Nullo*; scil. "Quod prædicatur Universaliter de alio (i. e. de termino distributo) siue affirmative, siue negative, prædicatur similiter de omnibus sub eo contentis."

Admisso hoc Theoremate (quod Axioma sponte perspicuum est) constat una, modos quatuor priores in prima certo atque necessario concludere. Nam eorum major ostendit majus extremum prædicari de medio distributo; & minor, minus extremum sub medio contineri.

Quare Modi quatuor prædicti nihilo penitus indigent quo necessitas conclusionis appareat, præter ea quæ in præmissis posita sunt; & proinde quatuor illi sunt præ cæteris evidentes. Nam cæteri omnes aliquo

aliquo vel aliquibus egent, quæ utcumque per præmissas necessaria, in Syllogismo tamen non exprimuntur. Quare illos Aristoteles *perfectos*, hos *imperfectos* dicit; Scholastici *directos*, & *indirectos* vocant: quia per illos, ad conclusionem velut ad scopum recta itur; per reliquos eodem perveniri potest, prius tamen alio deflectendum est.

Perfici igitur & *revocari* atque *reduci* dicimus indirectos, cum per modum aliquem directum illationis suæ vim demonstrant. Et definitur *Reductio*, imperfecti Modi in perfectum mutatio, quo necessitas illationis fiat ex inevidenti evidens. Fiet autem, quando evidenter (h. e. in prima) ostenditur conclusionem vi præmissarum vel 1. Talem esse; vel 2. aliam esse non posse. Unde Reductio est vel *ostensiva* vel *ad impossibile*.

Utriusque praxin pro Modis nominatis docent ipsa Modorum nomina à Scholasticis in hunc finem conficta. Nam in iis tres vocales sunt totidem Propositiones Syllogismi sua quantitate & qualitate signatæ. Consonæ initiales B. C. D. F. notant modum primæ ad quem fit Reductio. S. P. propositionem, quam vocalis proxime antecedens

tecedens designat, esse in Reductione convertendam; S simpliciter; P per accidens. M transponendas esse præmissas. K reductionem fieri per impossibile, i. e. pro præmissa cujus symbolo adhæret, sumendam esse Conclusionis contradictoriam. Quibus ex præscripto factis, colligetur in prima conclusio vel expositæ eadem, vel eam inferens, vel præmissæ contradictoria, ut in exemplo.

cEs Nullum A est B

Ar Omne C est B: *Ergo*

E Nullum C est A.

ad

cE Nullum B est A

IA Omne C est B: *Ergo*

rEnt Nullum C est A.

AI Aliquod B est A

Am Omne B est C: *Ergo*

Is Aliquod C est A.

ad

AI Omne B est C

rI Aliquod A est B: *Ergo*

I Aliquod A est C.

bAr

bAr Omne A est B

Ok Aliquod C non est B: *Ergo*

O Aliquod C non est A.

ad

bAr Omne A est B

bA Omne C est A: *Ergo*

O Omne C est B.

§. 8. **R**eductionis ostensivæ validitas sic ostenditur. Ex præmissis reducendi, per conversionem imperatam, necessario colliguntur præmissæ reducti: atque ex iis, per figuram primam, conclusio reducti; quæ vel ipsa conclusio reducendi erit, vel per illativam conversionem fiet.

Reductionis per Impossibile validitas sic ostenditur. Quoniam præmissæ ex hypothese sunt semper veræ, Ergo Contradictoria præmissæ nunquam vera: ergo Contradictoria conclusionis nunquam vera: (Nam has simul veras esse demonstratur in Barbara) Ergo Contradictoria conclusionis semper falsa: Ergo Conclusio ipsa semper vera.

Reducitur etiam quilibet modus innominis, facto quod præcipitur ad præmissas sui subalternantis. Tum vero conclusio quæ colligetur in prima, erit vel expositæ subalternans, vel in expositam per accidens convertetur.

Redu-

Reductiones cum primæ ad reliquas, tum earum ad se invicem, bene multas, quod & obviæ sint, & instituto meo minus necessariæ prætermitto. Illud tamen notatu dignum est, quod cum *Darii* ad *Camestres*, & *Ferio* ad *Cesare* reducatur per Impossibile, Uterque igitur ad *Celarent*; omnisque adeo modus reducitur ad duos universales primæ.

§. 9. **P**erspiciuum est ex antedictis I. Syllogismos simplices, certo atque necessario concludentes, fieri 24 modis: 6 in qualibet figura.

II. **E**T in aliquo istorum modorum probari posse conclusionem quamlibet de inesse: nempe A uno modo, E quatuor, I septem, O duodecim. Et rursus; in prima, conclusionem quamcunque: In secunda, omnes & solas negativas: In tertia, omnes & solas particulares: In quarta quamlibet præter A. De præmissis denique, quod in prima & secunda Major semper Universalis est; in prima & tertia, minor Affirmativa: In secunda, præmissarum altera Negativa: aliaque ejusmodi; quæ ipsa Modorum nomina satis indicant.

Atque

Atque hinc facile colligitur, inspecto Schemate Modorum, quali medio probanda sit Quæstio omnis de inesse. e. g. Quæstio A probatur in *Barbara*; medio, de quo prædicatum quæstionis universaliter affirmatur, quodque de subjecto quæstionis affirmatur eisdem universaliter: & sic de cæteris.

Adverte tamen quod imperite disputantis est afferre modum innominem; ponet enim in præmissis plusquam opus est ad conclusionem. Quare & innomines hactenus sunt incensî; quamvis negari nequeant, sicubi per inscitiam adhibentur.

Adverte etiam quod figura quarta tribus cæteris deterior est; cum aliis de causis, tum ex hoc præsertim, quod medium dicat de majori; hunc de minori, minorem de medio, h. e. medium nugatorie de seipso.

III. **E**T præter hos 24 alium non esse. Nam ostensum est in Syllogismo tres tantum terminos, & tres tantum propositiones esse; atque hoc posito quatuor tantum figuras; & in qualibet figura modos tantum sex; qui etiam numerus perfectus est.

Passuntur igitur, qui transpositis Syllogismi præmissis, vel conversa conclusione, videntur

videntur sibi modum aliquem novum, vel figuram novam invenisse. Si quis hoc fecerit, ad definitiones extremorum, medii, Propositionum, Figuræ, Modi, provocetur.

IV. **I**ntelligendum tamen est Syllogismos non ita semper exigi ad rigorem Canonis, ut qualiscunque deflexio ab ea præcise formula quæ in Schemate supra constituta est Syllogismum faciat illegitimum. Neque enim obsunt Syllogismis
1. Propositiones *secundi adjacentis*, sive quarum prædicata copulæ adjacent, i. e. in unam cum illa vocem coalescunt. e. g. *Vivens spirat*; *Vivis*; Ergo *Spiras*. Nam ejusmodi propositiones in terminos suos facile resolvuntur.

2. Neque Propositiones *singulares*. Nam ostensum est eas æque posse Universalibus, e. g. *Præceptor Epaminondæ est Musicus*; *Socrates non est Musicus*; Ergo *Socrates non est præceptor Epaminondæ*, est Syllogismus in Camestres. *Periander est Dives*; *Periander est Sapiens*; Ergo *Aliquis sapiens est dives*, est Syllogismus in Darapti. Et tales quidem Syllogismi fiunt potissimum in tertia; quia singularium est maxime subjici: Vocantur autem *Expositorii*; quia videntur rem magis *exponere*, nempe

obicere sensui, cujus objecta sunt singularia, quemadmodum Universalia intellectus.

3. Neque Propositiones *indefinitæ*. Nam ostensum est earum materiam esse pro signo; e. g. *Rationale est risibile*: *Homo est rationalis*; Ergo *Homo est risibilis*, est Syllogismus in Barbara.

V. SYLLOGISMIS etiam adnumerantur alie Argumentorum species; quæ nec stricte loquendo Syllogismi sunt, nec ita tamen peccant ut propterea mereantur excludi: In quibus scilicet reticetur Argumenti pars aliqua, sed quam proclive est cogitatione substituere.

1. *Enthymema*; cujus Antecedens constat propositione & iudicio; nam iudicium est propositio in mente; e. g. *Homo est animal*; Ergo *est vivens*. Dicitur etiam Aristoteli *Syllogismus Oratorius*; & si integra ejus vis contineatur in unica propositione, *sententia Enthymematica*; utrumque Quintiliano *sententia (cum ratione, ut Mortalis cum sis immortale ne geras odium)*. Deest illi ad Syllogismum altera præmissarum; utrum vero major an minor, ex Quæstione dignoscitur.

2. *Inductio*; in qua ponitur quantum opus est de singulis, & deinde assumitur

E

de

de universis; ut *Hic, & ille & iste magnes trahit ferrum*; Ergo *omnis*. Est igitur Enthymema quoddam; nempe Syllogismus in Barbara, cujus minor reticetur.

3. *Exemplum*; (Aristoteli *Inductio O-ratoria*) ubi quod ponitur de singulari noto, assumitur de simili ignoto: ut *Sylla & Marius laceravere Rempublicam*; Ergo *Cæsar & Pompeius lacerabunt*. Hujus etiam minor reticetur: quapropter (ut in cæteris) quæstionem *assumi* dico; neque enim colligitur nisi ex posito & subintellecto.

4. *Sorites*; in cujus Antecedente, ex ordinata serie terminorum, præcedens quisque subjicitur sequenti, donec à subjecto quæstionis pervenitur ad prædicatum, v. g. *Homo est animal: animal est vivens: vivens est substantia*; Ergo *Homo est substantia*. In Sorite igitur subaudiuntur Syllogismi quot sunt intermediæ propositiones; (vel si mavis, quot in Antecedente termini intermedii;) unde & à cumulo nomen habet.

5. Soriti affinis est Syllogismus, cujus præmissarum altera est sententia Enthymematica, ut *Nullus injustus est amandus: Omnis Tyrannus (crudelis cum sit) est injustus*; Ergo *Nullus Tyrannus est amandus*.

us. Qui quidem Syllogismus peculiare nomen non habet; Præmissæ autem Enthymematicæ Antecedens, Aristoteli *Prosyllogismus* est.

6. Huc denique revocandum est compendium illud disputandi opponentibus usitatissimum, reticendi scilicet conclusionem; cum sit ipsa Quæstio, quam Respondens non supponitur ignorare.

VI. **A**dmittuntur denique in Scholis etiam Syllogismorum formulæ quia contra regulas voce tantum non sensu peccant, & mutata phrasi ad Canonicas facile revocantur. Suntque nihil aliud quam Licentiæ quædam Syllogisticæ, & in accurata disputatione non videntur admittendæ.

1. Quando pro termino repetendo substituitur vox illi æquipollens. Ut in hoc, *Ens naturale constans corpore organico & anima rationali est homo: Socrates est ejusmodi; Ergo est homo*, & similibus. Potest enim Sophista abuti ista libertate vel ad nugandum vel ad fallendum.

2. Quando fiunt Syllogismi ex obliquis. Qualis est, *Omnis hominis equus currit: Socrates est homo; Ergo Socratis equus currit.* Pro minori rectius dixeris *Socratis equus est hominis equus*, alias consequentia licet

bona non erit immediata. Atque illo insuper laborat disputatio omnis ex obliquis quod præter necessitatem aperit locum fallaciæ.

3. Quando Propositio aliqua intelligitur contra quam sonat, e. g. *Quod non habet partes non interit per dissolutionem partium: Anima humana non habet partes; Ergo anima humana non interit per dissolutionem partium.* Nam major sonat negative, intelligitur vero affirmative: puta, *Quod interit &c. habet partes.* Vel etiam singulæ propositiones intelliguntur affirmative, ac si esset Syllogismus, *Omne expers est incorruptibile: Anima humana est expers; Ergo anima humana est incorruptibilis.*

Eodem accenseri possunt Syllogismi quales Author *Artis cogitandi* vocat *Complexos*, in quibus etiam *disjudicandis* jactat se satis imperite. v. g. p. 164. laudat hunc Syllogismum, *Lex divina jubet Reges honorari: Ludovicus 14. est Rex; Ergo Lex divina jubet Ludovicum 14. honorari.* Ubi valet certe Argumentum; Syllogismus tamen est falsissimus, cum habeat quinque terminos. Nam ex conclusione patet quod major terminus est *jubet Ludovicum 14. honorari*, & minor *Lex divina*: Ergo minor Propositio

anod

Lex

Lex divina jubet Reges honorari: Ergo Medius terminus jubet Reges honorari: Ergo Major Propositio debuit esse, Quod jubet Reges honorari, jubet Ludovicum 14. honorari; & tum valeret Syllogismus; nec redundarent duo termini qui in secunda propositione jam redundant.

P. 166. Syllogismum hunc improbat, *Debemus credere Scripturæ: Traditio non est Scriptura; Ergo non debemus credere Traditioni*, quia eum scil. imperite reducit ad primam, cum tamen Syllogismus apertissime hoc dicat in secunda, *Objectum fidei divinæ est Scriptura: Traditio non est Scriptura; Ergo Traditio non est Objectum fidei divinæ.*

Ibidem imperite autumat Syllogismum sequentem, in qua omnes propositiones videntur affirmativæ, esse in secunda; *salvari* vero, quia minor sensu exclusiva, negativam in se contineat. Quod si ipsos Syllogismi terminos rite dignoscere potuisset, vidisset sane Syllogismum esse in Barbara transpositis præmissis, v. g. *Bonus pastor est paratus animam ponere pro ovibus: Pauci hoc sæculo sunt parati &c. Ergo Pauli hoc sæculo sunt Boni Pastores.* Hujus conclusio perspicue dicit (non de paucis quod sunt boni pastores sed) de Bonis Pastoribus

quod sunt hoc sæculo pauci. Quare Major terminis est *hoc sæculo pauci* & Minor *Boni Pastores*. Ergo Minor Propositio, *Boni Pastores sunt parati* &c. & Medius terminus, *parati animam ponere pro ovibus*. Syllogismus vero hic est, *Qui parati sunt animam ponere pro ovibus sunt hoc sæculo pauci: Qui sunt Boni Pastores sunt parati animam ponere pro ovibus; Ergo qui sunt boni pastores sunt hoc sæculo pauci.*

LIB. I. CAP. IV.

De Propositionibus & Syllogismis Hypotheticis.

§. I. **Q**UAMVIS ad bene disputandum abunde sufficiant quæ sunt hactenus ostensa, cum nulla sit Quæstio quæ nequeat Syllogismis Categoricalis, iisque puris probari; tamen ex aliis quoque Propositionibus fieri possunt Argumenta; quæ interdum brevitatis, alibi, fallendi studio, plerumque vero præ inopia sermonis, vel ignorantia artis adhibentur. Quare de iis pauca libet attexere; non ut addiscant Studiosi, quæ omnino fugienda censemus; sed ut ea consuescant ad legitimam artis formam revocare; quo facilius & ab aliis oblata dijudicent, & ipsi evitent.

Præter

Præter puras quas diximus Categoricalas, sunt & aliæ apud Scholasticos, *Modales* puta & *Exponibiles*; quarum doctrina subtilis, & vacuis fortasse auribus non injucunda, ad institutum nostrum nihil facit. Porro Modalium usus in Syllogismo pene obsolevit: de quibus tamen diligenter Aristoteles; nam necesse erat cum ejusmodi disputationes obtinerent. Possunt hujus generis Syllogismi si usus postulet, interpretatione facile explorari; idq; faciet quisq; in arena.

V. g. Valet hic Syllogismus. *Necesse est omne animal esse substantiam: Omnis homo est animal; Ergo Necesse est omnem hominem esse substantiam.* Huic enim æquipollet, *Omne animal est necessario substantia: Omnis homo est animal; Ergo Omnis homo est necessario substantia.*

Valet & hic. *Necesse est omnem hominem esse rationalem: Necesse est aliquod bipes non esse rationale; Ergo Necesse est aliquod bipes non esse hominem.* Huic enim æquipollet, *Omne necessario-irrationale, est necessario-non-homo: Aliquod bipes est necessario-irrationale; Ergo aliquod bipes est necessario-non homo.* Hanc autem methodum interpretandi majorem esse hoc in casu eligendam, ex interpretatione Quæstionis statim agnoscitur.

Hic

Hic autem fallit, *Omne animal est substantia: Necesse est omnem hominem esse animal; Ergo Necesse est omnem hominem esse substantiam.* Huic enim æquipollet, *Omne animal est substantia: Omnis homo est necessario animal; Ergo Omnis homo est necessario substantia:* in quo quatuor termini prima fronte comparent.

Eadem fere methodo Syllogismus quivis ex Modalibus in æquipollentem Categoricum purum converti potest. Verum huiusmodi Syllogismi, Aristotelis ævo usitatissimi, hodie perraro adhibentur.

§. 2. **C**ontra, invaluit Hypotheticorum usus; quos tamen Aristoteles ita aspernatus est, ut de iis nullum verbum faceret. Est autem *Syllogismus Hypotheticus*, in quo una, duæ, vel tres Propositiones Hypotheticæ. v. g. *Si sapit, est beatus: Sapit; Ergo est beatus.* Vel *Qui sapit est beatus: Si est Philosophus, sapit; Ergo Si est Philosophus, est beatus.* Vel *Si sapit, est beatus; Si est Philosophus, sapit; Ergo Si est Philosophus, est beatus.* Nos de eo tantum loqui instituiamus qui est cæteris usitator, in quo nempe Major Hypothetica.

Propositio Hypothetica late sumpta definitur

finiuntur, Plures Categoricæ per Conjunctionem aliquam unitæ: & Conjunctio vocatur *Copula*; estque *Conditionalis*, *Disjunctiva*, *Causalis* &c. ut apud Grammaticos; unde totidem Hypotheticarum species, suis Copulis cognomines. Sed ad Syllogismum non faciunt, præter *Conditionalem*, & *Disjunctivam*; quarum exempla, *Si sapit est beatus. Vel dies est vel nox.*

Conditionalis habet vim illativam. Unde *Conditio* ipsa, sive pars prior, quæ est instar inferentis, *Antecedens* dici solet; *Affertio*, sive pars posterior, quæ rationem habet illatæ, *Consequens*; partiumque inter se connexio, *Consequentia*.

Conditionalis cujusque sententia est, quod *Data* *Conditione*, datur *Affertio*; quod bifariam explicari potest. 1. Si *detur* *Conditio*, *danda est* *Affertio*; unde *Regula prima*: Posita *Antecedente*, recte ponitur *Consequens*. 2. Si daretur *Conditio*, *danda esset* *Affertio*; unde *Regula secunda*: Sublata *consequente*, recte tollitur *Antecedens*.

Porro hoc unum statuit, *Antecedente* vera, veram esse *Consequentem*; non autem ambas esse simul veras, aut simul falsas, aut una vera, falsam alteram: per illam

lam igitur, Sublata Antecedente, poni vel tolli potest Consequens; aut Posita Consequente, poni vel tolli Antecedens. Unde *Regula tertia*: Sublata Antecedente, vel Posita Consequente, nihil certo colligitur.

Conditionalis igitur Syllogismi duæ sunt, nec plures formulæ.

I. Quæ vocatur *Constructiva*.

Si C. D. tum K. Δ .

Sed C. D. Ergo K. Δ .

II. Quæ dicitur *Destructiva*.

Si C. D. tum K. Δ .

Sed non K. Δ . Ergo non C. D.

§ 3. **H**Æc non ignoravit Aristoteles; sed re penitus excussa, vidit omnem Syllogismum Conditionalem vel æquipollere Categorico, vel prorsus esse repudiandum. Quippe dato quocunque Conditionali, qui legitimo uteretur Argumento, dari aliquem Categoricum, in quo idem Argumentum eandem vim obtineret, ad eandem Conclusionem inferendam.

Nam in hujusmodi disputatione, proposito Syllogismo cujus Major constat duabus Categoricis, statuitur vel harum altera, vel quæ alteram evertit, ut inferatur vel reliqua, vel quæ reliquam evertat.

Quic-

Quicquid horum fiet, proponetur Enthymema, cujus vis in *Hypothesi* fundatur, quodque propterea non valebit, nisi elici possit ex Hypothesi *Completoria*, Præmissa nempe altera quæ Enthymemati ad Syllogismum deest.

Jam cum Enthymema legitimum sit nihil aliud quam præmissa altera cum conclusione alicujus Syllogismi, erunt in eo tres, nec plures termini; Duo D & Δ diversi, tertius C communis: desideratur vero præmissa reliqua cujus termini sunt D & Δ. Atque hinc fit, ut pro varia terminorum dispositione quatuor sint formulæ Enthymematis; quarum unaquæque duplicem recipit Completoriam; ut in Schemate.

Enthymema	complet.	D.	Δ.	Δ.	D.
C. D.	Ergo C.	Δ.	Major in figura I.	in II.	
D. C.				III. IV.	
C. D.	Ergo Δ.	C.	Minor in figura IV.	II.	
D. C.				III. I.	

Quando igitur Syllogismi Categorici modi possibiles sunt 24; tolerabiles, tantum 19; probabiles, tantum 14: cumque ad complendum Enthymema, quælibet Figura bis adhibeatur: erunt complendi Enthymematis

thymematis modi possibiles 48 ; tolerabiles 38 ; probabiles tantum 28 ; qui etiam numerus perfectus est. Quot autem modis compleri poterit Enthymema, totidem & non pluribus legitime disputari potest, adhibito Syllogismo cujus Major est Conditionalis.

Nam si Enthymema vel duos tantum, vel quatuor habeat terminos, nisi (quod interdum accidit) ad tres possint revocari, prorsus explodi debet ; etiam si vera sit Antecedens, & ab ea Consequens dependeat. Ut in his ; *Omnis homo est animal : Ergo Aliquod animal est homo. Zeno non fallitur. Ergo Aliquis sutor est Rex.* Argumentum utrobique bonum ; Enthymema vitiosum est. Neque enim in hujusmodi casibus Consequens ex Antecedente sequitur, sed ex Antecedente, cum alio, vel pluribus aliis. Quare posita Antecedente, non continuo inferenda est Consequens ; sed adjunctis cæteris quæ perficiunt argumentum, per plures Syllogismos recto ordine deducenda.

§. 4. **Q**Uæ de *Conditionali* dicta sunt, *Disjunctivæ* satis cavent. Ejus enim in Syllogismo posita sententia conditionaliter efferri semper potest.

v. g. Si posita Vel C vel D.

Subsumatur

Sed C Ergo non D

D non C

non C Ergo D

non D C

Pro exposita Disjunctiva

Dic conditionaliter

Si C tum non D

D non C

non C tum D

non D C

§ 5. **S**uperest Syllogismus quidam Hypotheticus redundans, alio nomine *Dilemma* quia plerumque duo (et si interdum plura) proponit adversario capienda; quorum utrumvis acceperit, causa cadet. Tale est illud Biantis, *Si uxorem ducas formosam, habebis uxorem communem; si deformem, uxorem pœnam*: Ergo *Nulla est ducenda*.

Hoc non valet, nisi ita comparetur, ut partem alteram accipi sit necesse; utraque autem feriat; nec possit retorqueri. Quæ si vidisset Bias, suo sibi Dilemmate minus placuisset; neque enim vel formosa uxor

F

vel

vel deformis necessario futura est; sed est media quædam pulchritudo, quam Ennius *statam* appellavit; Favorinus eleganter *uxoriam*. Porro nec formosa omnis est communis, nec deformis, pœna. Denique Dilemma facile retorqueri potest. Puta *Si formosam duxero, non habebo pœnam; si deformem, non habebo communem*.

Dilemma nihil aliud est quam *Inductio Negativa*; in qua Syllogismi Major, Conditionalis est cum consequente distributiva: puta, *Si omnino, tum sic, vel sic, vel sic*; quam efferre Categorice adeo est proclive ut non indigeat præcepto.

ARTIS LOGICÆ COMPENDIUM.

LIB. II. CAP. I.

De Syllogismo quoad Materiam.

§. I. **H**ÆC de Syllogismo quoad
Formam spectato. Jam de
eodem quoad Materiam, h.e.
Certitudinem & Evidentiam propositio-
num ex quibus componitur.

Certa autem Propositio est cui nihil oc-
currit in contrarium, vel quod occurrit in-
star nihili est; ut *Omnis homo est risibilis* :
Evidens, quæ simul ac percipitur assensum
impetrat; ut *Totum est majus sua parte* :
Dubia in qua hæremus, cum illius pars
utraque valde se probet Intellectui; ut
Astra regunt homines ; nam & regere &
non regere videntur.

Dubitanti siquid aliud occurrat, quo
pendens animus in alterutram partem pro-

pendeat, quod erat Dubium fit *Probabile*. Et potest quod probatur *Verum* esse, sed probanti tantum *Verisimile* est. Multis nihilominus assentimur isto modo, & assensui nomen est *Opinio*.

Est igitur *Opinio* propositionis *tantum probabilis*; eique nulla competit certitudo; sed in ipsa sui ratione includit *formidinem oppositi*. Sunt *Opinion*i tamen *Gradus* quidam *ad certitudinem*, pro diverso pondere rationum quæ assensum movent, diversi. Est quod omnibus, quod plerisque, quod *Sapientibus* videtur; & quod horum singulis, quod plerisque, quod celeberrimis: quorum omnium dispar est probabilitas; quorundam vero tanta, ut ad *Certitudinem* quam proxime accedat.

§. 2. *C*ertitudo eadem videtur quæ improprie vulgo dicitur *Evidentia Moralis*; quæque iis convenit *Effatis* de quibus nemo *Prudens* dubitaverit: qualia præsertim sunt *Principia* ad vitam moresque pertinentia, cum *Conclusionibus* quæ ab his legitime deducuntur. Nam huiusmodi Propositiones videntur esse plusquam Probabiles, nondum tamen *Evidentes*: neque enim eas quisque amplectitur quam-

quamprimum apprehendit; sed iis Prudens sine ulla formidine assentitur.

Certitudo duplex est; alia *Objecti* quæ est rei percipiendæ; alia *Subjecti*, quæ est Intellectus percipientis. Et utrique sui sunt *gradus*. Est enim *Certius* certitudine *Objecti* id cui minus obest; certitudine *Subjecti*, cui quod obest minus percipitur. Evidentia similiter duplex est; *Objecti* nempe, & *Subjecti*; & utrique sui sunt *gradus*. Dispar enim Evidentia est, prout id quod percipitur vel est sponte perspicuum; vel à sponte perspicuo propius abest; vel utrumvis horum videtur.

Atque hinc rursus Evidentia multifariam dividitur. Sed nostro sufficit instituto, quod hæc de qua loquimur Propositionis Evidentia vel est 1. *Axiomatis* sponte perspicui; cui proinde sine ulla Probatione assentimur: vel 2. *Conclusionis* ab ejusmodi Axiomatibus (*immediate* an *mediate* parum refert, modo) rite deductæ. Nam cum una sit Veritas, sibi constans, apteque cohærens; quodque Verum, vel per se certum atque evidens sit, vel cum Effatis quibusdam certis & evidentibus necessario connexum; fit ut quamprimum apprehendatur hæc Connexio, eadem omnia quasi luce

perfusa parem (specie) consequantur assensum.

Qui postremæ huic Evidentiæ competit Assensus apud Logicos vocatur *Scientia*. Est igitur *Scientia conclusionis certæ & evidentis*, à præmissis certis & evidentibus legitime deductæ. Certitudinem vero utramque intelligo; & utramque (tam Objecti scilicet quam Subjecti) Evidentiam. Nam per Objecti certitudinem *Scientia* distinguitur ab *Errore*; per Subjecti certitudinem ab *Opinione*. Si desit Evidentia Subjecti, nulla est *Scientia*; ubi sola adest, *persuasiva* tantum non *realis* Evidentia est.

§. 3. **D**Ari autem Certitudinem, immo & *Scientiam*, non est operose probandum, quando sentiunt omnes, & fatentur cordati, multa sibi constare; diversa quidem certitudine, & dispari Evidentia, sed utcunque satis explorata. Nam perito homini & probo libenter assentimur; libentius, si quod asserit ratione confirmet: Quædam neque teste indigent, neque ratione, quæ Natura duce amplectimur; quædam etiam accepimus divinitus revelata. Est igitur ubi nos Autoritas divina, ubi insita Naturæ vis, ubi Rationum pondus, ubi Hominum reverentia commoveat, ut quod harum re-

rum.

rum aliqua confirmat, in eo animus tanquam vero libenter acquiescat: etsi non eadem in omnibus propensione, sed in iis promptius & libentius quæ ab omni Erroris periculo remota longius arbitratur.

Ubi nos commovet Autoritas, Testimonio assentimur; idemque est quod vocamus *Credere*; & assensui nomen *Fides* est. Appellatur autem *Fides divina* quæ divino nititur testimonio; *Humana* quæ humano. Quæ Natura duce amplectimur ea nos *Percipere*, quæ docet Ratio *Cognoscere*, (quando carent nominibus propriis) non incommode dicemus.

Deus nec errare potest, nec decipere; at sapissime falluntur homines, & sæpe fallunt: media quadam fide nobiscum agunt Ratio & Natura, quæ si ipsæ fallantur interdum, tamen se sequentem rarius in errorem ducunt. Fide igitur divina nihil est stabilius; nihil tam lubricum quam humana; nam in illa nulla est *Erroris possibilitas*; in hac, *magna* semper *suspicio*: in cæteris quæ percipimus, quæque cognoscimus, sæpe nullus erroris *metus*, sed aliquod semper est *periculum*: unde Animus in Fide divina summum obtinet quietis gradum; in humana infimum; in cæteris me-

dios, proque Objecti Evidentia, Certitudine, Probabilitate diversos.

Quod si libuerit quandam quasi *Affensus Scalam* construere, erunt in ea Gradus sex hoc ordine numerandi. 1. *Fides humana*, quæ est agnitio Propositionis dubiæ: 2. *Opinio*, quæ Probabilis: 3. Caret nomine, sed vocari potest *Sententia*, quæ est Propositionis certæ: 4. *Scientia*, quæ est Conclusionis certæ & evidentis: 5. *Intelligentia*, quæ est Principii indemonstrabilis: 6. *Fides divina*, quæ est Propositionis infallibilis.

§. 4. **C**uilibet Affensus gradui sunt Effata quædam congruentia, quæ & illi pariendo sunt idonea. De his breviter dicemus, sumpto inde initio ubi maxima habetur Certitudo.

I. FIDEI DIVINÆ Principia sunt ea omnia, & sola, quæ Divinitus accepimus, Sacris Literis consignata; ut Deum esse tres Personas, unum Deum; Jesum Christum esse Messiam; &c.

2. 3. INTELLIGENTIÆ quæ proprie vocantur *Axiomata*; SCIENTIÆ, quæ sunt *Αξιωματισμός*; & quicquid aliud ex Præmissis

missis certis & evidentibus legitime deduci potest.

Est autem *Axioma proprie dictum*, Propositio quæ cum negari nequeat, probari neque indiget, neque potest. Quippe cujus est tanta Certitudo, tam illustris Evidentia, ut Terminis suis rite intellectis, Assensum quasi extorqueat; nec est aliquid illa clarius, per quod demonstretur.

Agνωστικόν est Propositio quæ probari non indiget, sed tamen potest. Hujus enim *posterior* Evidentia, quia *Discursiva* est, Axiomatis vero *Intuitiva*. Quapropter Axioma est *natura sua* evidentius; etsi fuerit (ut interdum accidit) *quoad Nos* intellectu difficilior.

Sunt qui unicum esse volunt Axioma, idque Metaphysicum; de quo non libet disputare. Plura autem si sint, in iis esse existimem quæ sequuntur.

I. E *Theologia Naturali*. I. Deus nec errare potest, nec decipere. Unde manant duo quæ sequuntur *Agνωστικόν*. II. Testimonio Divino (rite agnito, riteque intellecto) absoluta Fides adhibenda est. III. Quod divinitus revelatur neque Ratio ni unquam, neque sensui contradicit. Est ubi utrumque *superet*; sed neutri uspiam

contradicit, circa proprium Objectum minus suum rite obeunti.

2. E *Mathesi*. I. Totum est majus partibus suis singulis; æquale universis. II. Superficies quæ superimpositæ sibi mutuo congruunt sunt æquales. Cum nonnullis aliis. Sed pro Axiomatibus ea sæpe statuant Mathematici quæ stricte loquendo sunt tantum *Agiaualosidn*.

3. E *Metaphysica*. I. Impossibile est idem simul esse & non esse: quod est nobile illud Axioma proprie dictum; quippe certum, evidens, & indemonstrabile, à quo manant hæc sequentia. II. Quodlibet est vel non est: quod videtur priori simplicius, sed non est prius; potest enim ex eo demonstrari. III. Ex duobus hisce sequitur, quod Affirmatio & Negatio de eodem, secundum idem, nequeunt esse simul veræ. Vel, ut Logici loquuntur, Duæ Contradictoriæ nec simul veræ, nec simul falsæ est possunt. IV. Sequitur ex primo quod Quicquid est, quando est, necesse est esse: quia maxima est Ejus necessitas cujus Oppositum est impossibile.

4. E *Logica*. I. Quod prædicatur Universaliter de alio &c. quod est *Dictum de Omni & Nullo*; de quo vide supra p. 42.

II. Quod

II. Quod in aliis quoque Scientiis locum habet, viz. Quæ conveniunt in aliquo tertio, conveniunt inter se: vide p. 28. Quibus addi possunt cætera, ex quibus Syllogismi structura ibidem deducitur.

§. 5. 4. **C**Æteris Artibus & Scientiis nulla esse Axiomata plerique autumant. Quod si ita sit, non videtur ipsi Rerum Naturæ, sed nostræ potius inertiae tribuendum. Nam cum ipsius Physicæ tot partes sint adeo luculenter demonstratæ, quid esse causæ putemus cur in cæteris idem, non potuerit præstari, modo eadem omnes solertia fuissent excultæ? Nec videtur Moralis Philosophia Mathematicam Demonstrandi methodum refugere, etsi nondum sit adepta: sed utiliter hac in re sibi defuit humana Ratio, quando recte vivendi Principia cum majori Certitudine pariter & Auctoritate Divinitus essent revelanda.

Sed in iis Disciplinis quas Philosophi negant *Demonstrare*, magnam tamen *Certitudinem* reperiri posse confitentur: & reperta esse Effata apud sanos omnes Axiomatum instar indubia, quibus si non *Scientia*, saltem quæ ad illam proxime accedit, quamque SENTENTIAM ante diximus pariatur.

pariatur. Ad hanc itaque Classẽ revocanda sunt, quæ ex communi lege Naturæ, recte rem reputantibus, certa sunt & perspicua : ut *Ex Nihilo Nihil fieri* ; *In Nihilum Nil posse revocari* ; *Nihil aut fieri sine causa*, aut *suiipsius causam esse* ; aliaque plura huius generis, de quibus posse dubitare non mediocris est insanix. Porro *Deum esse*, & *Parentes coli oportere*, nulla est gens tam barbara, quæ non agnoscat : *Quodque fieri Tibi nolis, id ne alteri facias*, ipsi etiam infantes sine ulla Disciplina prohibent.

Fuere (inquies) qui de hisce omnibus dubitaverint : At fuere etiam (sic enim accepimus) qui de Principiis quoque Mathematicis dubitarent. Potest contra disputari : Sed, quæ est illa tam indubia Propositio, cui Sophista nequeat contradicere ? Si istes, Possẽ hæc omnia Ratione concludi, Possẽ quidem confitendum est ; sed cur indigeant, non apparet : aut cur habendus sit rectæ Rationis compos, si quis ea sibi neget constare, quæ sunt Infantibus Barbarisque manifesta. Sed de his alias : Nunc, id quod largiuntur accepimus, & huiusmodi Principia in quarto gradu collocamus.

§. 6. 5. Opi-

§ 6. §. **O**PINIONI pariendæ quæ infer-
viunt Effata appellantur *Ma-*
ximæ: nam plerumque obtinent, & ple-
risque probantur: verum nec omnibus, nec
ubique; sunt enim plerisque suæ quæ vo-
vantur *Fallentiæ*.

Inter hæc Effata quædam numerari so-
lent quæ sunt æternæ veritatis. V. g. *Posi-*
to Subjecto, ponitur *Accidens proprium*;
& contra: Item *Posito Contradictoriorum*
uno, tollitur reliquum; & *sublato*, ponitur;
aliaque. Sed ad hanc Classẽ ea sola pro-
prie pertinere videntur, quæ locum quasi
medium obtinent inter Certa & Dubia:
cujusmodi est quælibet Propositio quæ non
nititur Testimonio, cujusque veritas ad
partem alteram inclinatur, sed nondum est
explorata. Sicubi autem Disputando per-
fectum est ut propositæ Quæstionis pars
altera retineri debeat, tum, Quæstio sic de-
terminata, non in Probabilibus subsistere,
sed ad Gradum aliquem altioreẽ promo-
veri debet.

6. **FIDEI HUMANÆ** lubricitas ex hoc
nascitur, quod Idoneum Testem oporteat
quid dicat scire, quidque sciat dicere, &
utrumque Credenti constare: quæ ab ho-
mine, si hominem cogites, non est cur

expectes. Rerum alia est ratio; de quibus judicantes si fallamur, nostra culpa est: Bona fide semper agit Natura. Quamobrem necesse est si rem ipsam spectemus, cuius potius quam homini confidere; quæque ab homine accipimus pro infirmissimis habere; etiam cum acciderit (ut sæpe solet) nihil nobis occurrere cur de Testimonio dubitemus magis quam de Demonstratione Mathematica.

§. 7. **P**ro diversis gradibus Assensus, poterat *Syllogismus* quoad *Materiam spectatus* quinquiesariam dividi. Effet enim *Infallibilis*, *Scientificus*, *Certus*, *Probabilis*, *Dubius*. At cum duo priores Assensum certum & evidentem (h. e. *Scientiam*) pariant; cumque nulla sit tanta Certitudo quæ (*Scientia minor*) oppositi formidinem aliquam non relinquat; ea omnis *Opinionis* ambitu concludi, adeoque distingui solet *Syllogismus* quoad *materiam* in duas species.

1. Qui *Scientiam* parit appellatur *Scientificus*; alio nomine *Araductivus* *Demonstrativus*, & interdum *Demonstratio*. Conclusiones enim certas & evidentes apud Mathematicos reperiri multas in confesso est: cumque Illi quæ docent soleant adjuncto

Dia-

Diagrammate ostendere ; seque propterea non rem probare , sed (quod majorem innuit Evidentiam) *Demonstrare* dicant ; accessito igitur ab Illis vocabulo, *Syllogismus* *scire faciens* apud Logicos vocatur *Demonstratio*. Cumque in Scientia (siqua forte possibilitas, tamen) nullus sit Erroris metus ; quod hujusmodi Syllogismis, sive uno, sive pluribus probatur, id libenter agnoscimus sicut perhibetur *ita esse* ; & *aliter* (saltem naturaliter) *se habere non posse*.

2. Qui *Opinionem* (h. e. Assensum quemlibet Scientia minorem) parit, appellatur *Dialecticus*, *Διαλεκτικός*, i. e. probabiliter disferens : quæque proprie dicitur *Dialectica* est pars Logicæ quæ de hoc agit Syllogismo. Multiplex autem est Materia circa quam versatur Opinio, & per omnes sparsa Disciplinas : cujus infinitam pene varietatem ad pauca capita revocavit Aristoteles, & sub iis Effata Dialectica suis quasi in sedibus locavit. Hæc itaque Capita *Τόποι* i. e. *Locos* appellat ; unde Syllogismus Dialecticus alio nomine *Topicus* dicitur.

§. 8. **D**E Locis hisce Dialecticis (quamvis omitti poterant) dicam quod sufficiat Compendio. *Locorum Artificium*.
G. 2.

liam ad Logicam proprie pertinentium
Clasſes ſeptem ſunt.

I. CAUSA & CAUSATUM. Hujus
Maximæ 1. Cauſa eſt prior (*natura*) ſuo
Cauſato. *Finalis*, *intentione*; *Efficiens*,
Materialis, & *Formalis*, *executione*. 2. Po-
ſita Cauſa (*proxima*, *per ſe*, & *totali*) po-
nitur effectus, ſublata tollitur. 3. Effi-
ciens non dat quod non habet; *vel Forma-*
liter ſcil. vel Eminenter. 4. Qualis (*eſſen-*
tialiter) Cauſa (*univoca*) talis Effectus.

II. SUBJECTUM, i. e. cui aliquid attri-
buitur; & ACCIDENS ſive Adjunctum
h. e. ipſum Attributum. Hujus Maximæ.
1. Subjectum denominatur ab Adjuncto.
2. Poſito Subjecto, ponitur adjunctum (*pro-*
prium & *inſeparabile*) & contra.

III. DISSIDENTANEA quæ quovis mo-
do differunt; & COMPARATA, quæ ra-
tione Quantitatis vel Qualitatis. Hujus
Maximæ. 1. Oppoſitorum eadem eſt ratio,
reſpectu Scientiæ, & *Subjecti*. 2. Majoris
boni contrarium eſt majus malum; & con-
tra. 3. Nullum ſimile eſt (*eſſentialiter*)
idem.

IV. CONJUGATA, i. e. Dictiones co-
gnatæ vocis & ſignificationis; & NOTATIO.
Hujus Maximæ. 1. Cui convenit unum

Con-

Conjugatorum convenit alterum. *Fallit tamen quoties arguitur ab Actione ad Habitum; vel à Potentia ad Actum.* 2. Si unum Conjugatorum de uno dicatur, alterum de altero dicitur. 3. Notatum & Notatio eidem conveniunt: *nisi in Notationibus ineptis.*

V. TOTUM & PARS. Hujus Maximæ. 1. Positis partibus (*simul sumptis & unitis*) ponitur Totum. 2. Partes sunt propter Totum.

VI. GENUS & SPECIES, seu potius Generale & Particulare. Hujus Maximæ. 1. Sublato Genere, tollitur Species. 2. De quo prædicatur Species, de eodem & Genus.

VII. DEFINITIO & DIVISIO. Hujus Maximæ. 1. Quicquid definitur (*essentialiter*) est Species. 2. Cui convenit Definitio convenit Definitum. 3. Præstat Divisio bimembris *ubi commode haberi potest.*

Argumentum *Inartificiale* unum est; nempe TESTIMONIUM. Hujus Maximæ. 1. Divino Testimonio absoluta Fides adhibenda est. 2. Peritis credendum est in sua arte; *ubi nec peritiores, nec sensus contradicunt.*

Exemplum Syllogismi Topici. Inter Maximas Loci qui vocatur *Testimonium* reperitur

reperitur hæc; *Peritis credendum est in sua arte*; ex qua elicitur hujusmodi Syllogismus Topicus. Quod (Pythagoras) Ipse dixit concedendum est. Migrare animas Ipse dixit: Ergo Migrare animas concedendum est. Probatur Major; quia *Peritis credendum est in sua arte*.

§. 9. **D**Uæ sunt Demonstrationis species. Prima quæ demonstrat *Ori*, sive *Quod res sit*; probando, vel simpliciter & Directe rem ita esse, & tum vocatur *Ostensiva*, seu potius *Directa*; vel si non sit, absurdi aliquid necessario secuturum. Hæc est quæ Græce dicitur *Απαραγν*, Latine, *duccens ad absurdum*, impossibile, incommodum, uno verbo recte dixeris *Obliquam*. Exemplum ejus dat Reductio Syllogismi à *Baroko* vel *Bokardo* ad *Barbara*.

Ostensiva Directa fit duobus modis.

1. Quando aliquid demonstratur per *Effectum*; ut si diceres, *Luna Soli opposita nigra cernitur*; Ergo patitur *Eclipsin*.
2. Quando per *Causam remotam*; ut si idem colligeres quia *Sol & Luna diametraliter opponuntur*. Quod si illud demonstrares per *Causam proximam*, quia nempe *Terra inter Solem & Lunam interponitur*, tum fieret

Secunda Demonstrationis species *Διόρι*,

i. e.

i. e. quæ docet *Quare*, vel *Propter quid* res sit; causam ejus assignando, non quamcunque, sed *proximam* seu *immediatam*. Sic enim statuunt Logici quod *Scientia* omnis est *Cognitio rei per causam*, sed *proprie dicta* per *propriam* h. e. *proximam*; nam per remotam *Cur sit* aliquatenus ostenditur; nihil amplius quam *Quod sit* demonstratur.

Utriusque Speciei membra gradu differunt. Nam obliqua *obliqua* est deterior *Directa*, quia non demonstrat *rem ita esse*, nisi quatenus docet *eam aliter se habere non posse*; quod tamen eodem redeat, tamen animo minus satisfacit; nam si par sit utrobique *Certitudo*, hujus tamen minor *Evidentia* est.

Habet & *Obliqua* suos gradus; quia potest esse causa proxima quæ non est *prima* h. e. per se nota & indemonstrabilis: cujus ideo præfertur *Evidentia*, quia (contra quam cæteræ) sua luce est conspicua, & nihil indiget aliena. Quare quæ hanc adhibet causam *Demonstratio*, & habetur, & nominatur *Potissima*.

Sunt igitur ex mente Logicorum *Demonstrandi* quatuor modi; quorum alter alteri *evidentia*, adeoque dignitate præstat. *Valeat*.

Demonstratio Obliqua; *Potens* est qualibet Directa; *Potior* quæ per causam proximam, *Potissima* quæ per primam demonstrat. Hujus est Vulgata illa Definitio, *Syllogismus constans veris, primis, immediatis, notioribus, prioribus, & causis Conclusionis*. Exemplum nisi forte apud Mathematicos, an uspiam occurrat nescio.

§. 9. **E**st & alia Syllogismi species (seu imago potius) *Fallacia*, quæ Errorem parit; quæque proinde hoc in loco à plerisque tractatur. Sed ut aliis videtur minus recte: quia quæ proprie dicitur Fallacia non tam Materia quam Forma peccat; idque innuit Aristotelis Definitio *Qui videtur esse Syllogismus nec tamen est*: Effet enim nisi Forma peccaret. Nihilominus in Fallaciis numerari solent quædam quæ Materia potius quam Forma peccant. Quare integra illarum doctrina cuilibet præcedentium Caputum se addici vetat; suumque sibi seorsim locum vendicat.

LIB. II. CAP. II.

De Fallaciis.

§. 1. **H**onestum initio *Sophistarum* nomen tandem ad eos transit, qui

non:

non indagandæ veritatis studio, sed pompæ, quæstus, victoriæ, litis gratia disputarent. Hi in disputando id plerumque agebant, ut Respondens cogeretur vel 1º. *Seipsum redarguere*; h. e. sibi contradicere, quod dedisset retractando; vel 2º. Dare quod esset manifesto *falsum*; vel 3º. Dare aliquid *Paradoxum*, siue præter communem sententiam; vel 4º. Facere *Solæcismum*; vel 5º. denique *Nugari*; h. e. aliquid dicere quod ad rem non faceret, vel si faceret, esset ante dictum. Unde quinque vocabantur *Sophistarum metæ*: *Redargutio*, *Falsum*, *Inopinabile* siue *Paradoxum*, *Solæcismus*, *Nugatio*.

Has ut attingerent, utebantur plerumque Syllogismis veros mentientibus; quibus incautum Respondentem capere, laudi ducebant; & si ad primam metam pervenissent, quæ Græce dicitur *Elenchus*, id vero serio triumphabant. Hinc itaque factum ut *Fallacia* h. e. quilibet Syllogismus ad fallendum adhibitus, diceretur etiam *Captiosus*, *Sophisticus*, *Sophisma* item, & *Elenchus*.

Magna horum Varietas ad tredecim species seu Classes potius ab Aristotele reducit. Nam Fallacias numerat sex, quæ *multiplicitate dictionis*, septem, quæ aliquo *extra dictionem* vitio laborant.

§. 2. Fal-

§. 2. *Fallaciæ dictionis* live in dictione sex.
 I. II. **F**allacia *equivocationis*, live nata
 ex voce æquivoca: ut *Canis est*
animal; *Sirius est canis*; Ergo, *Sirius est*
animal. In hac sunt quatuor termini; quo-
 rum duo, vox *Canis* æquivoce sumpta.

Fallacia Amphibolæ, live nata ex sen-
 tentia *ambibola*, h. e. ancipitis structuræ;
 ut, *Quod tangitur à Socrate illud sentit*.
Vox sentit, non sponte sed in hac structura
 est ambigua, cujus vi in Majori significat
Sentit Socrates, in Conclusionē, *Sentit So-*
cratem: Quare Syllogismus habet quatuor
 terminos.

“Huc pertinet illud Chrysippi: *Quod lo-*
 “*queris ex ore tuo egreditur*; *Curram lo-*
 “*queris*; Ergo, *Curram ex ore tuo egreditur*.
 “Illud quoque Menedemi Eretrienfis
 “quem *leismachos* appellat Laërtius: *Di-*
 “*versum à Diverso Diversum est*. *Prodesse*
 “*est a Bono Diversum*: *Prodesse* igitur
 “*non est Bonum*.

“Item hoc Enthymema, quod fefellit
 “*Virum satis alias perspicacem*; *Possama*
 “*data peripheriæ trientem exhibere*; *Pos-*
 “*sum igitur datam peripheriam trifecare*:
 “cujus falsitatem ipsa Praxis redarguit;
 “neque enim trientem exhibuit, sed mino-

JUSTIUS OLIV. MONTES. 113

"ris circuli peripheriam trienti parem : h. e.
 "non trientem ipsum, sed trientis valorem.
 "Paria fecisset qui oblatum sibi solidum
 "trifecturus, ne attrectato quidem solido
 "porrexisset drachmam.

III. IV. Fallacia Compositionis, ubi datum in sensu diviso sumitur in composito ; ut, *Duo & Tria sunt Par & Impar ; Quinque sunt duo & tria ; Ergo, Quinque sunt Par & Impar.* Fallacia Divisionis, quando datum in sensu composito sumitur in diviso ; ut, *Planetae sunt septem ; Sol & Luna sunt Planetae ; Ergo, Sol & Luna sunt septem.* Utroque modo quatuor termini si aperte loquaris. V. g. Prioris Syllogismi mens est, *Duo & Tria seorsim accepta sunt Par & Impar. Quinque sunt Duo & Tria in unum composita &c.* Posterioris vero, *Planetae collective sumpti sunt septem. Sol & Luna sunt Planetae distributive sumpti, &c.* Unde duplex utrobique Medius.

"Hujus Exemplum est Syllogismus qui
 "Θειζον METENS dicitur ; qui tantope-
 "re placuit Zenoni Stoico, ut Sophista a
 "quo cum didicerat duplum pactae merce-
 "dis numeraret. Proponente Ammonio sic
 "se habet : *Si messurus es, non fortasse*
 "*metes, fortasse non metes, sed metes*
 "omnino ;

“ omnino; Pariter, Si non metſurus es, non
 “ fortaſſe metes, fortaſſe non metes, ſed
 “ prorsus non metes. Atqui vel metere Te
 “ vel non metere neceſſarium eſt; Perit igitur
 “ Fortaſſe illud quod in neutra hypothe-
 “ ſi locum habet. Fortunatum Sophiſtam!
 “ qui dupla mercede hunc fumum vendi-
 “ dit; Vel hoc vel illud evenire eſt neceſſe;
 “ Quare hoc & non illud neceſſario eventu-
 “ rum eſt. Nihil amplius dicit qui ſic dixe-
 “ rit, Ut vel metas vel non metas eſt neceſſe;
 “ Ergo, vel neceſſario metes, vel neceſſario
 “ non metes. Breviter hæc Fallacia Divi-
 “ ſionis eſt; nam in Antecedente Modus
 “ Neceſſario non tribuitur niſi toti Dis-
 “ junctivæ; ſed in Conſequenti dicitur de
 “ ejuſdem membris ſeorſim acceptis.

V. Fallacia Accentus ſeu Proſodia po-
 tius, quando pro eodem ſumuntur quæ vel
 Littera, vel Spiritu, vel Tempore, vel Ac-
 centu ſunt diverſa: ut, Eſt ſervus; Ergo
 eſt cervus. Eſt ara; Ergo eſt bara. Eſt
 malum an apple; Ergo malum an evil. Ve-
 natur lepores; Ergo, & lepores; quibus
 falli qui poteſt, debet.

IV. Fallacia Figuræ dictionis quando
 propter dictiones ſimiles, quod de uno da-
 tur, de altero arripitur: idque vel Gram-
 matice,

matice, ut *Musa* est Fœminini generis, Ergo & *Poeta* : vel *Logice* ut *Docere* est agere, Ergo & *Videre*. Hæc Materia potius quam Forma peccat, & operose solvi non postulat : ponit aliquid manifeste falsum ; quo negato evertitur.

§. 3. *Fallaciæ extra dictionem septem.*

I. **F**allacia *Accidentis* ; quando *accidentarium* aliquod confunditur cum eo quod est *essentiale* seu principaliter intentum : ut, *Quod emisisti comedisti* ; *Crudum emisisti* ; Ergo, *Crudum comedisti* : in quo, *Quod emisisti*, & *Quale emisisti* confunduntur ; unde quatuor termini.

“ Ad hanc poterit (vel si mavis ad sequentem) revocari Syllogismus qui dicitur **OBVELATUS**, alio nomine **ELECTRA**. Nam colligere pertendit, quod & Patrem Filius, & Soror Fratrem (v. g. *Electra Orestem*) *prorsus* nesciat, si eundem *velo obductum* se nescire fateatur.

“ Eodem revocari poterint **ACERVALIS** & **CALVUS** quæ sunt ejusdem Sophismatis duo tantum exempla. V. g. Si rogatus à Sophista gradatim neges te *Calvum* fore amisso crine uno, duobus, tribus, & sic deinceps ad 99, sed amissis

H

“ centum

"centum concedas; vel eodem modo ne-
 "ges 99 grana *Acervum* esse, centum au-
 "tem esse fatearis; concludet ille grano
 "Unico adjecto *Acervum* fieri; crine *unico*
 "amisso, *Calvitiem*. Facile autem respon-
 "detur Unum Centesimum non esse Uni-
 "cum; nam est Unum cum 99. Vel si
 "mavis sic. Fit *Acervus* grano *uno*, sed ad-
 "jecto; adeoque non *Unico*, sed cum plu-
 "ribus aliis. Fit *Calvities* crine uno sed
 "post multos alios amisso.

II. Fallacia à *Dicto secundum Quid*, ad
Dictum Simpliciter; quando proceditur à
 voce determinate sumpta, ad eandem abso-
 lute positam: ut, *Æthiops est albus den-*
tes; Ergo *albus*: unde quatuor esse Ter-
 minos necesse est.

"In hanc incidit Fallaciam qui ACHIL-
 "LES dicitur Zenonis Eleatæ. Sit Achil-
 "les (inquit) quantum voles *πῶδας ὀνύς*, pu-
 "ta decuplo velocior Testudine. Quiescen-
 "te illo, confecerit Testudo partem ali-
 "quam (puta decimam) spatii percurrendi.
 "Tum procedat Achilles, idemque spatium
 "percurrat; progredietur interim Testu-
 "do per partem ejus decimam, h. e. totius
 "spatii centesimam; hanc conficiat Achil-
 "les, & percurrat interim Testudo hujus
 "cen-

“centesimæ decimam; & sic deinceps in
 “infinitum. Quo fiet ut Achilles nunquam
 “assequatur Testudinem.

“Ineptum est hoc Sophisma. 1. Quia
 “solvitur ambulando; quod fecit Dioge-
 “nes. 2. Quoniam ex ipsa Hypothesi,
 “dum Testudo quæ præcessit spatio A,
 “conficit $\frac{2}{10}$ A, Achilles conficiet 2 A;
 “adeoque statim assequetur eam, & ante-
 “cedet. Sed hoc (inquies) in casu propo-
 “sito nunquam fiet; Recte; Ne enim fiat,
 “in ipso proponendi modo clam inseritur
 “nova conditio. Nam 3. Argumentum aliis
 “verbis hoc dicit; Si Achillem decuplo
 “velociorem præcesserit Testudo, & *uter-*
 “*que meo pergat arbitratu*, Ego perficiam
 “ne Achilles assequatur Testudinem; Qua-
 “re prorsus nunquam assequetur.

III. Fallacia *Ignorantionis Elenchi*. *Elen-*
chus proprie Syllogismus est Adversarium
 redarguens; confirmando scilicet quod il-
 lius sententiæ contradicat. Quare in hanc
 incidit Fallaciam qui se putat Adversarium
 redarguere, non servatis *Contradicendi Le-*
gibus, (de quibus vide supra p. 22.) Qui in
 his peccat, docendus est se nescire quid sit
 Contradicere.

IV. Fallacia à *Non causa pro Causa*;

H 2

sive

sive sit à non-vera pro vera; sive à non-tali pro tali: ut, *Cometa fulsit*; Ergo *Bellum erit*; Nullo modo; nam si fuerit, aliis de causis futurum est. *Quod inebriat prohibendum est. Vinum inebriat.* Nequaquam vero, sed abusus Vini. Hæc Fallacia bene solvitur negando Causam falsam; melius, adducendo germanam.

V. Fallacia *Consequentis*, quando inferitur quod non sequitur; ut, *Animal est*; Ergo *Est homo*. Hic memineris, quod si recte Ratione uti volumus, *Consequentia* aut *Directa*, *Immediata*, *Formalis*, aut plane nulla est: peccat enim contra aliquam *Dialecticæ regulam*; ad quam si provoces, refelletur.

“ In hac itaque Classe non injuria re-
 “ pones Syllogismos aliquot Complexos,
 “ quos in *Arte Cogitandi* leges. v. g. Pag.
 “ 163, 164, 173, 175 *Exemp. 4.* in quibus
 “ omnibus Cogitator ex duobus bonis unum
 “ fecit non bonum; substituendo pro præ-
 “ missa altera propositionem quæ illam
 “ probat. Horum unum ex quo de cæteris
 “ judicabis vide *supra p. 52* (ut sup. ob).
 “ Huc etiam referri poterit *CROCODILUS*,
 “ qui à Chrysippo inventus sic proponitur:
 “ *Surripuerat infantem Crocodilus*; reddi-
 “ turum

"turum se pollicitus, si divinet mater, i-
 "trum apud se reddere an non reddere con-
 "stituerit. Si dicat mater Non reddere
 "mentietur si infantem receperit. Si dicat
 "Reddere, non reddet quia hoc est falsum.
 "Quamobrem Chrysippus nihil esse putat
 "difficilius quam responsum matri sugge-
 "rere. Non injuria, si lubricum putet di-
 "vinare; sed immerito si in hoc (ut vide-
 "tur) hæreat, quod, si puerum Crocodilus
 "non reddere constituerit, quamvis id ma-
 "ter divinaverit, non reddet; quia hoc
 "facto Mater mentietur. Nam hoc non se-
 "quitur. Nam recepto puero, non menti-
 "tur illa, sed consilium mutat Crocodilus;
 "quod sane potest facere, & ex pacto
 debet.

VI. Fallacia *Petitionis Principii*, cum ut
 datum assumitur quod probatum oportuit.
 V. g. Cum probatur aliquid vel per seipsum
 (quæ vocatur *Petitio statim*) ut, *Homo est*;
 Ergo *Est homo*: vel per Synonymum; ut,
Ensis est acutus, Ergo & *Gladus*: vel per
 æque ignotum, ut, *Hic est pater Melchise-*
dek, Ergo *hæc Mater*: vel per ignotus;
 ut, *Hoc Quadratum est hujus Trianguli*
duplum, quia *huic Circulo æquale*: vel per
 Circulum; resumendo scilicet quod reli-

ctum est; ut si diceret *Ignis est calidus*. Ergo *urit*; & post pauca, *Ignis urit*, Ergo *est calidus*.

“Hujus Classis est pervulgatum illud
“Veterum Sophisma, *Quod non amisisti*
“*habes, Cornua non amisisti, Ergo habes*;
“nam supponit Te Cornua habuisse.

“Ineptissima hæc Fallacia plus acuminis
“præfert juxta veterem Disputandi mo-
“dum rogando proposita. Erit enim for-
“tasse, qui rogatus, *Quod non amiserit*,
“*utrum habeat necne?* non intelligat se
“captum iri si simpliciter respondeat; sive
“habere se, sive non habere dicat. Nam
“eum adiget Sophista ut vel se habere
“Cornua, vel non habere Oculos fateatur.

VII. Fallacia *plurium interrogationum*,
quando plures quæstiones velut una pro-
ponuntur. V. g. *Suntne Mel & Fel dul-*
cia? Esne homo animal & lapis? Ever-
titur, ad singulas quæstiones distincte re-
spondendo; sicut fecit Menedemus Eretri-
ensis, qui rogante eum Alexino *Numquid*
Patrem verberare desisset? *Nec verberavi*
inquit, nec desii.

§. 4. **A**Tque hæ sunt tredecim Sophi-
smatum formulæ Veteribus usi-
tatiores,

tatiores, quæ Tyronibus Logicis in exemplum proponi solent. Poterant esse pauciores; nam videntur aliquæ coincidere; & præterea tres, *Non causa pro causa*, *Petitio Principii*, & *Plures interrogationes*, non sunt Fallaciæ proprie dictæ, h. e. Syllogismi Forma peccantes, sed Vitia male Opponentis.

Poterant & plures, nisi hic numerus Aristoteli satisfecisset; unde cæteris post illum Logicis satisfecit. Breviter, Quot modis contra Syllogismi regulas supra constitutas peccatum fieri, & latere, totidem intendi poterit Fallacia: quam tamen facile deprehendet, qui ad Canonem norit exigere.

V. g. Ex Dilemmatis legibus hæc tria facile solvuntur.

I. Diodori Croni, qui cum Stilponis Sophismata solvere non posset, exinde appellatus est. Is ad hunc modum contra Motum disputabat: *Mobile movetur vel in quo est loco, vel in quo non est*; At *Neutrum horum*; Ergo *non omnino*. Unde facete illum ludit Herophilus, qui ut luxatum illi humerum restitueret rogatus, *Tuus*, inquit, *humerus vel in quo erat loco existens excidit, vel in quo non erat*; At *Neutrum ho-*

rum, Ergo *non omnino*. Diodori argumen-
to breviter & perspicue respondet Gassen-
dus, Quod movetur, moveri *a loco* in quo
erat, *per locum* in quo est, sive quem per-
transit, *ad locum* in quo nondum est, sed
futurum est. Neutram igitur Dilemmatis
partem accipi est necesse.

2. Sed nec hujus, quæ IGNAVA RATIO
Ἀγὼς λόγος appellatur; quæ si valeat nihil
est omnino quod agamus in vita, inquit
Cicero, qui eam sic proponit: *Si Fatum*
est aegroto convalescere, sive medicum adhi-
buerit, sive non adhibuerit, convalescet: Pa-
riter, *Si Illi fatum est non convalescere, si-*
ve medicum adhibuerit, sive non adhibue-
rit, non convalescet: Et alterutrum *Fatum*
est; *medicum* igitur *adhibere nihil attinet*.
Lepide respondit Chrysippus posse esse
Confatalia adhibere medicum, & convale-
scere: quemadmodum & Zeno quando ser-
vum furem verberabat, *Furari sibi Fatum*
esse dicenti, & *Vapulare* respondit. Sed
& huic reponi potest, Si sit *Fatum*, hoc
valere argumentum; idque unum sufficere
ne *Fatum* esse concedamus.

3. RECIPROCUM vocat Argumentum
Gellius quod Græce dicitur Ἀντισπῆμα: cui
illustrando conficta est fabula quæ Græco-
rum

rum vanitatem olet. Narrant enim inter Protagoram & Euathlum, vel (ut Facetiæ locus sit) inter Coracem & Tisiam convenisse, ut hunc ille Dialecticam doceret; idque hac lege, ut dimidium mercedis statim acciperet; reliquum cum discipulus causam vicisset. Primam exinde litem cum discipulo contestatus est Magister, cum mercedis reliquum lege peteret; apud Judices vero sic agebat: *Ego si vicerò Tisia, tu solves ex sententia, sin minus ex pacto; utroque igitur modo solvendum est.* Respondit Tisias, *Ego nihil solve; Tu si viceris, ex pacto; sin minus, ex sententia.* Tanto utrinque acumine perculsi boni Judices, exclamarunt *Καὶς λόγαν* καὶ ὅν ὄν, causamque in longissimum diem distulerunt.

Ineptum erat Coracis Dilemma quia potuit tam bene retorqueri. Nihilominus callide agebat si id Judices vidissent. Nam cum mercedem inique peteret, causa cadere debebat: Quamprimum autem cecidisset, ei merces ex pacto debebatur.

§. 5. **P**Leraque Sophismata pluribus modis solvi possunt; unde à diversis diversimode solvuntur: quædam aliter, & operose, quæ videntur solvi posse simplicissime

ciffime docendo Sophiftam tuum congrue loqui.

E. g. 1. *Poffibile eft album efle nigrum. Poffibile eft fedentem stare.* Potelt quidem album fieri nigrum; & Poffibile eft *fedenti* stare; at fi hæc velles, incongrue locutus es. Nullo igitur acumine opus eft ad refpondendum; fed Oratio utraque eft fimpliciter neganda; vel ut aperte falſa fi fit congrua; vel fi non fit congrua, quia non eft Propofitio.

2. *Qui magis eſurit plus comedit; Qui minus comedit magis eſurit, Ergo, Qui minus comedit plus comedit.* Qui congrue loqueretur ita diceret; *Qui magis eſurit plus comedit. Qui minus comedit magis eſurit. Ergo, Qui minus comedit plus comedit.*

3. **MENTIENS** qui eft Græce *ψευδίζων*; Chryſippi Syllogiſmus ne ab ipſo quidem ſolutus, præter cæteros inſolubilis olim habetur; adeo ut Phileras Cois, Præceptor Ptolemæi Philadelphi illius explicandi ſtudio confectus interierit. Illum Cicero ſic enuntiat: *Si dicis Te mentiri & verum dicis mentiris; ſed dicis Te mentiri & verum dicis; mentiris igitur.*

4. Congrue loquere Chryſippe, & intelliges Te vel nihil prorsus, vel nihil dicere difficile.

cile. Qui dicit se *mentitum* & verum dicit, *mentitus est*; Qui *mentiturum*, *mentietur*. Horum utrumque verum est, & nemini obscurum. Sed qui ut verum simul dicat & mentiatur, dicit unum aliquid cujus partes sibi invicem contradicunt, is nec verum nec falsum, sed omnino nihil dicit: ubi enim sententiæ pars una evertit alteram, tota nihil significat sed inaniter strepit.

Subtilius disputare videbantur qui sic agebant: *Cretenses esse mendaces dicit Epimenides Cretensis*; *Mentitur igitur*; Ergo, *Illi sunt veraces*; Ergo, & *Ille verum dicit*; Ergo, *Illi rursus sunt mendaces*, &c. Sed profecto nihil est infirmius hoc argumento, nisi vox *Cretenses* eos ad unum omnes significet; & Omnis mendax quicquid dicit mentiatur.

Videtur autem hic *Mentiens* peperisse subtilem illam Scholasticorum *de Insolubilibus* doctrinam. "Nam talia argumenta
 "(inquit *Occam*) non possunt fieri, nisi
 " quando actus humanus respicit illum terminum *Falsum* vel aliquem consimilem
 " affirmative; vel hunc terminum *Verum*,
 " vel aliquem consimilem negative. Esse
 " hæc *Sophismata* ante dixerat; nec vocari
 " *Insolubilia* quia nullo modo solvi possunt,
 " sed

“sed quia eum difficultate solvuntur.

Insolubilis exemplum sic proponitur. Incipiat Socrates sic loqui, *Socrates dicit falsum*; & nihil amplius loquatur: tum interroget aliquis, utrum vera an falsa sit hæc Propositio? Respondeo, nec veram nec falsam esse, sed nihil significare, nisi aliquid aliud respiciat quod à Socrate ante dictum supponatur. Qui enim profert hæc verba, *Socrates dicit falsum*, fert iudicium de dicto Socratis; quique fert iudicium necessario præsupponit aliquid de quo iudicet. Unde cum sententia præsupponat objectum suum, clarum est eandem numero propositionem, & sententiam ipsam, & objectum ejus esse non posse. Quare & Scholarum subtilitas hic nihil proficit; nihilque opus est plura dicere de Insolubilibus.

4. **FALLENS** *Διαφύλακτος* vel ut alii *Διαφύλακτος* de Juramento ludit, sicut *Mentiens* de nuda Affirmatione. E. g. *Qui jurat se falsum jurare, & falsum jurat, vere jurat.* Quare eodem fere modo quo *Mentiens* explicatur.

§. 6. **L** Ibet hic extremo loco (quippe non valde alieno) eximere scrupulum qui

qui nonnullos hodie Mathematicos male habet. Nam in Demonstrationibus quibusdam Conclusionem ex sui Contradictoria per legitimas necessariaeque Consequentias directe inferri volunt. Quod si ita sit, miror à Veteribus, praesertim Scepticis non fuisse animadversum; quippe hoc dato, tota ruat Logica necesse est.

Dicunt tamen Theodosium demonstrasse quod *si Maris superficies non est Sphaerica, est Sphaerica*. Verum ille nihil tale demonstravit, sed solummodo Maris superficiem *si nondum esset, fore Sphaericam*; quia siquid emineat (inquit) illud statim ex natura humidi subsidet: unde Maris superficies si sit (ut non est) inaequalis, *fiet* perfecte Sphaerica.

Videamus aliud Exemplum. Sunto numeri duo inaequales, & inter se primi; Dico, quod eorum differentia ad minorem prima est. *Esto enim numerus aliquis qui metitur minorem, idemque metiatur differentiam*; Ergo, metitur eorum summam; Ergo, metitur majorem, huic summæ parem; *Ergo, non metitur minorem*.

Possum hoc loco dicere quod mendose colligitur; siquis enim numerus minorem metiatur ex supposito, & majorem ex de-

monstrato, colligendum erat, *datos esse inter se compositos, quod est contra Hypothesin*. Verum ne pluribus exemplis sum molestus, malo generale responsum. Dico igitur quod Nulla hujusmodi Demonstratio supponit *solam* suæ Conclusionis Contradictoriam; sed quælibet cum Contradictoria ponit aliquid quod eam evertit; & evertere demonstrando ostendit. Quare Conclusionem non infert ex ejus Contradictoria; sed ex Contradictoria cum Contradictoriæ-everfiva; quod si faciat, nihil mirum. Nam *Si Socrates v. g. est homo, & irrationalis, tum Si est homo, non est homo*: Et, *Si Socrates est mortuus, & scit se esse mortuum, tum Si est mortuus, non est mortuus*: Et Universaliter, *Si & hæc est vera, & quæ hanc evertit; tum Si hæc est vera, non est vera*: quibus omnibus inest una, quæ est prorsus nulla difficultas. Ubi enim Hypothesis evertit Suppositionem, quidni ex Hypothesi sequatur quod Suppositioni contradicit?

§. 7. **I**N Tractatu de Fallaciis definit Aristotelis Organon, adeoque Veterum Scholasticorum Logicæ ni fallor omnes. Nihil amplius ad Logicam proprie pertine-

re

re censeo; sed promissum Artis Logicæ Compendium hoc sexto Capite absolvi. Nihilominus, quia placuit Junioribus, plerisque quidem de Methodo, *Sanderfsono* etiam de usu Logicæ differere; de utroque dicam quam brevissime.

§ De Methodo.

§. 1. **Q**ui de Methodo agunt in Logica, duas species Discursus statuunt.

1. *Argumentationem* quæ discurret *inferendo*; 2. *Methodum*, quæ *ordinando*. Est autem Methodus talis dispositio partium alicujus Disciplinae, ut integra facilius discatur. Estque duplex. 1. *Inventionis*, quæ disciplinae præcepta invenit; 2. *Doctrinae*, quæ tradit. Prior procedit à sensibilibus, & singularibus, quæ sunt nobis notiora, ad intelligibilia, & universalia, quæ sunt notiora natura: Posterior, contra.

Methodus Doctrinae duplex est. *Perfecta* & *imperfecta*; & *Imperfecta*, *perfecta*, & *imperfecta*. Perfecta rursus, vel *Universalis* est, qua integra disciplina, vel *Particularis* qua aliqua disciplinae pars docetur. Utraque duplex est.

1. *Compositoria* sive *Synthetica*, quæ inservit disciplinis Theoreticis; & à notione *Subjecti* incipiens, principia ejus & species investigat, donec à summo genere in ista disciplina perveniat ad infimam speciem. 2. *Resolutoria* sive *Analytica* quæ inservit disciplinis Practicis; & à notione *Finis* incipiens, subjectum, & tandem media investigat.

Regulæ Methodi generales hæc sunt. In tradenda Disciplina 1. Nihil desit aut redundet. 2. Singulæ partes inter se consentiant. 3. Nihil tractetur, quod non sit Subjecto aut Fini homogeneum. 4. Singulæ partes aptis transitionibus connectantur. 5. Præcedat in docendo sine quo alterum intelligi non potest, ipsum vero sine altero potest.

Regulæ particulares hæc sunt. 1. Unitas scientiæ pender ab unitate Subjecti; unitas disciplinæ practicæ ab unitate finis. 2. Magis Universalia præcedant minus universalia.

Methodus *imperfecta*, *cryptica*, arbitraria & popularis est, sive *Methodus Prudentia*. Hæc fere Logici.

§. 2. In

§. 2. **I**N tradendis disciplinis suis Mathematici hac utuntur Methodo. 1. *Vocum significationem* constituunt: h. e. *Vocabula artis* suo quodque loco sic definiunt, ut legem sibi statuunt iis nusquam uti, præterquam in eo sensu quem explicat *Definitio*. 2. Definitionibus subjungunt *Axiomata* quas & *νομάς εννοίας* vocant; h. e. Effata sponte perspicua, quibus in decursu operis utendum vident. 3. Posthæc adjiciunt *Postulata* quæ ad praxin spectant; suntque per se certa & evidentia; quæ proinde sine probatione concedi suo jure *postulant*. 4. Hisce positis, Propositiones demonstrant; ordine, & quoad fieri potest affirmate: una lege contenti, ut Quicquid demonstratum eunt, ex ante datis vel probatis manifestum faciant. Cætera in quibus Methodi præceptores multi sunt & odiosi, non morantur.

Mathematicorum methodum in cæteris artibus & scientiis si tenere non liceat, æmulari certe licet. Quo ad hanc quæque proprius accedit, eo cæteris perfectior, & ad docendum aptior videtur. Sed ad ea quæ docentur retinenda, nihil est utilius absoluti operis Conspectu; in quo ea quæ sunt ante, (extra ordinem fortasse) demon-

strata, suis quæque in locis h. e. servata Logicorum Methodo reponantur.

¶ De Usu Logicæ.

Ex Appendice prima Logicæ Sanderfoni.

§. I. **U**Sus Logicæ est in Commentatione, quæ *Genesis*, & Resolutione, quæ *Analysis* dicitur. A Genesi pendet, & intelligitur Analysis.

Genesis vel *Thema simplex* proponit; vel *Problema* argumentis discutit; vel integram Disciplinam *Methodice* disponit.

Thema simplex tractatur Explicando. Explicatio, est *Nominis* vel *Rei*. Nominis explicatur *Ομωνυμία*, *Συναωνυμία*, & *Παραωνυμία*: *Rei*, *Attributio*, & *Distributio*.

In *Rei* Explicatione Ordiendum ab *Attributis Essentialibus*; Genere, Differentia, &c. quæ sunt ita prosequenda, ut *Essentialis Rei Definitio* quamprimum poterit, habeatur. Tum Sequatur Distributio *Thematis* in suas *Species*, aut *Partes*; plerumque tantum nominandas. Succedant *Attributa Thematis Non Essentialia*. I. *Essen-*

tia;

ita ; ubi locus Exemplis opportunus.
 2. *Comparata* ; tam *Cognata* , quam *Privative* & *Contrarie Opposita*.

Geneseos Thematicæ Exemplum vide apud Authorem p. 9.

Problema proponitur dupliciter: 1. *Integre* (& vocetur *Categoricum*) quum de utroque termino constat, & ambigitur utra pars *Contradictionis* sit vera : Exprimatur autem vel *Positive*, ut hoc *Logica est ars* , & vocatur *Thesis* ; vel *Interrogative* , ut hoc, *Quæ An Logica sit ars?* & dicitur *Quæstio*. 2. *Diminute* (& vocetur *Disjunctivum*) cum expresso termino uno , ambigitur de reliquo : Exprimatur fere ad modum *Thematis*, ut hoc, *De Principio Individuationis*. Interdum *Plenius* & *disjunctive*, ut hoc, *An Materia sit Principium Individuationis? an Forma, Accidens vel aliquid aliud?*

Genesis Problematica est vel *Solitaria* vel *Socia*. *Solitaria* tres sunt partes. Παράσκευη, *Præparatio Quæstionis*. Κατασκευή, *Probatio veritatis*. Ανασκευή, *Dilutio Objectionum*: quibus ex abundanti accedant, Προεμίου loco Προπαρασκευή, de gravitate & occasione disputationis ; & *Epilogi* vice Επισκευή, complectens summam disputationis , cum

Corollariis inde emergentibus. *Exemplum vide apud Authorem p. 31.*

Tractatio Problematis Socia est cum instante Adversario disputatur. *Scholasticæ Disputationis* leges ut satis notas prætereo.

In *Genesi Methodica* continentur *Præcognita & Systematis partes*; in *Instrumentalibus, Usus*. *Præcognitis* comprehenduntur *Disciplinæ Nomen, Genus, Ordo, Differentia, Subjectum, Finis, Subjecti Objectique Notatio*. Quibus habitis, *Systema* per *Partitiones* instituitur, per *Subpartitiones* continuatur.

Præcognita autem, & *Systematis partes, Ususque*, tractantur 1. *Per Principia*; h. e. *Definitiones, Divisiones, & Axiomata*. 2. *Per Commentarios*; ubi *Methodus* declaratur, & defenditur; *Præcepta* explicantur; *Testimonia* allegantur; *Exempla* proponuntur; *Exceptiones* notantur; *Dubia* solvuntur. 3. *Per Quæstiones*; quæ sunt nobilior Propositionis materia, & pertinent ad *Genesin Problematis sociam*.

§. 2. **A** *Nalysis* habet tria *Præcognita*. 1. *Argumentum* sive *Materiam Textus*; quod considerat ejus *Genus, Conditionem, & Sedem* *ἐν τῷ κείμενῳ*. 2. *Causam*,
sive

sive Efficientem Principalem, quæ est Autor; sive Impulsivam quæ est Occasio scribendi. 3. *Adjuncta*; quæ sunt Utilitas, Dignitas, & Jucunditas.

Analysîs est vel *Simplex* quæ resolvit Propositionem, aut Syllogismum; vel *Methodica late*, quæ longiorem tractatum. Earsus est *Thematica*, *Problematica*, vel *Methodica stricte*.

In Analysî Thematica, *Thema principale* investigetur, & constituatur; *Termini* Thema explicantes eruantur; & Logicis intentionibus notentur; & Amplificantia accurate secernantur ab Explicantibus.

In Analysî Problematica, *Problema principale* eruatur; *Termini* explicentur; *Conclusiones* quibus Autor sententiam suam complectitur, proponantur; *Argumenta probantia* in certas classes digerantur; & eorum Loci indicentur; una cum Syllogismis unde formantur; *Objectionum Solutiones* ostendantur; *Corollaria* proponantur.

In Analysî Methodica stricte, *Præcognita Disciplinæ* indicentur; *Partitio Textus* fiat Methodice; *Præcepta* à Commentariis & Quæstionibus accurate distinguantur; *Connexiones partium* notentur.

Quæ-

Questionum Logicarum determinatio.

§. I. **Q**uestio Logica est, in qua de veritate doctrinæ Logicæ *quæritur*. Omnis Veritas suos habet limites; nihil enim tam *verum* est, quin idem, si perperam intellexeris, sit *falsum*. Nequa igitur ex quæstione laxè nimis accepta fraus fiat intra certos *terminos* claudenda est, citra quos sit vera, ultra eosdem fortasse falsa. Quod cum sit, uti hic in perpauca exempli gratia factum, *determinari* dicitur Quæstio.

I. *Logica est Ars.*

Non *manualis*, qualis illiberalium; sed *mentalis*, qualis eruditorum: Non versatur circa materiam *externam*, (puta lignum, ferrum) sed *internam*, (nempe secundas intentiones) nec opus aliquod *extra* edit, ut futor calceum, sed operationes *intra* artificem terminat. *Scientia* cum dicitur, sumitur ea Vox non *strictè*, pro una habituum Specie cæteris contradistincta, sed *large* pro omni certa cognitione; habet quidem Logica, quod *Scientiæ* est, conclusiones *certainas*, sed non, ut illa, de *Subiecto necessario*: veritates à suis causis demonstrat, sed ultra earundem

rundem contemplationem pergit ad Praxin.

2. Voces significant conceptus.

§. 2. **S**unt signa conceptuum non *suppositiva*, neque enim pro iis, sed pro rebus substituuntur; sed *manifestativa*, illos enim indicant. Sunt signa non *naturalia*, neque enim ex naturæ vi; sed *arbitraria*, namque ex instituto hominum significant. Quod voces proferamus, est à *Natura*; quod per eas conceptus indicemus, est à *pacto*. *Primario*, & *immediate* significant conceptus loquentis; *secundario*, & *mediate* res conceptas. Intellige tamen Voces non *ambiguas* quæ audienti aliud repræsentare possunt, quam quod concipit, qui loquitur; non *mendaces*, quæ aliud indicant quam quod revera concipit; sed *certas*, quæ aliquid determinate significant, & *moraliter veras*, quæ cum mente loquentis consentiunt.

3. *Datur Universale, quod est unum aptum prædicari de multis.*

§. 3. **D**atur Universale, non ante singularia revera existens, quod Ide-
am

am vocant Platoniam; sed in *singularibus existens*, ut humana Natura in Socrate & Platone. Quicquid existit *per se*, & *immediate*, est singulare: existit vero & *Universale per aliud & mediate*. Datur in rerum Natura *Universale materiale*, Natura scilicet communis in singularibus sparsa: Datur in nostro intellectu *Universale formale*, eadem Natura à singularibus abstracta. *Universale est unum non numero*, ut Socrates; sed *nomine & definitione*, ut homo: non *entitate*, sunt enim Socrates & Plato duo Entia; sed *conformitate*, sunt enim similia. *Universale materiale est actu commune, potentia Unum*, quia Natura in multis actu sparsa potest ab intellectu abstrahi, & considerari ut una; *Universale formale est actu unum, potentia commune*, quia Natura à multis abstracta, & eatenus una, iisdem denuo potest tribui, tanquam omnibus communis. *Universale prædicatur de multis non æquivoce*, secundum nomen tantum, sed *univoce*, secundum nomen & rem; non in *abstracto*, sed in *concreto*, neque enim vere dixeris Socratem esse *humanitatem*, sed *hominem*.

4. Genus prædicatur de Specie differentibus
in quid.

§. 4. **I**ntellige quæstionem non de *vocibus*,
sed de *rebus*; non in actu signato, sed
in actu exercito; neq; enim signum de signo
dicitur, h. e. Vox de voce, ut Species est ge-
nus; sed res in qua exprimenda exercetur
Vox una, de re, quam exprimit altera; sic
animal (quod est genus) prædicatur de ho-
mine (qui est Species) Non de *notione* Lo-
gica, sed *natura Physica*; non *formaliter*, sed
materialiter; non de intentionibus secundis,
sed primis; quæ omnes distinctiunculae tan-
tundem valent, nihilque aliud indicant,
quam quod natura generica affirmetur de
specificâ. Genus prædicatur in quid non
complete, sed *incomplete*, neque enim totam
Speciei naturam exprimit, sed partem; non
distincte, sed *confuse*, neque enim partem
discretivam, sed communem.

5. Totum genus conservatur in una Specie.

§. 5. **G**eneris Natura realis vel Physica
conservatur in una Specie, si
enim nullum existeret animal præter homi-
nem, integra foret animalis ratio; Natura

intentionalis vel *notio Logica* non conservatur, si enim nullum aliud nec esset, nec fieri posset, non de pluribus aptum foret prædicari animal. Totum *genus* est in una, nihil enim continetur in animalis natura, quod non in humana; totum *generis* non est; quia non ita in homine sit animalis natura, ut non etiam sit in bruto.

6. *Differentia non est accidentalis.*

§. 6. **D**ifferentia, quatenus est *quale quid*, naturam qualitatum, h. e. *accidentalem*, assequitur; quatenus speciei perficiendæ inservit, est ejusdem *de Essentia*. Ita *absolute* spectata, & in ratione *Prædicamentali*, potest esse *Accidens*; *relative* tamen, & ad modum *Prædicabilis*, est *pars Speciei constitutiva*. Differentia Generi, quod *dividit*, *accidentale* est & fortuitum, Speciei quam constituit, omnino *necessariam*: quippe *Esse rationale*, non *animali* essentialiter convenit, sed *Homini*.

7. *Proprium non potest separari.*

§. 7. **N**on *re, vere*, & *Physice*, sed *ratione, mente*, & *Logice*; neque enim tri-

triangulum potest esse, cujus anguli non sint æquales duobus rectis, potest tamen concipi non concepta hac angulorum ratione. Non potest separari abstractione *negativa, composita*, & per *secundam mentis operationem*, qua sc. proprium de Subjecto negetur; potest separari abstractione *præcisiva, simplici*, & per *primam mentis operationem*, qua sc. cogitato uno, non simul cogitatur alterum.

8. *Accidens adest & abest sine Subjecti interitu.*

§. 8. **N**on *Prædicamentale*, quale est Proprium, sed *Prædicabile*, quale est Accidens commune. Non *simul* adest abestque, sed *alternatim*: Non *actu* adest semper, abestve, sed quod adest, *poterat* abesse, & vicissim. Absente nigredine, non amplius est Æthiops, manet tamen homo, cui accidit nigredo, quæ Æthiopi, qua tali, est de essentia. Mors & combustio, quæ Subjectis suis videntur afferre interitum, non sunt accidentia *realia*, sed *privativa*; vel eorum Subjecta non sunt homo, qui moritur, & domus, quæ ardet; sed materia, quæ non interit.

*9. Accidens non migrat de Subjecto
in Subjectum.*

§. 9. **I**dem specie migrat, non idem numero: idem est pallii, qui tacti parietis color, sc. albus, sed non una eademque utriusque albedo. Migrat de Subjecto denominationis, non inherentiæ; eadem cicatrix quæ nuper in vivo homine fuit, nunc est in cadavere, eidem tamen materiæ pertinaciter adhæret. Non migrat sine Subjecto suo in aliud, cum eo potest commigrare; transit nigredo à calamo in manum, sed pariter cum atramento.

10. Unius rei unica est definitio.

§. 10. **U**nica essentialis, quia una essentialis; plures accidentales, quia varia, quæ describi possunt, accidentia. Unius rei uno modo considerata est una; eisdem aliter atque aliter spectata alia atque alia. Una est sensu, verbi plures. Una unus generis, plurimum plures, realis sc. & nominalis. Una in una Scientiâ, in diversis diversâ: aliter hominem definit Physicus, aliter Metaphysicus.

II. *Omnis Definitio est Affirmativa.*

§. II. **O**Mnis *Essentialis*, proprie dicta Definitio, solis ex *Affirmantibus* vocabulis constat; *Accidentalem*, sive *Descriptionem*, possunt & *negantia* ingredi. *Ens privativum* definitur *negatione* habitus, declarando id quod *non est*; *positivum*, *affirmando* id quod *est*.

Definitio potest negare quoad *vocem*, propter *Linguae inopiam*, quoad *sensum* tamen omnino affirmans: Brutum est animal vita & sensu tantum præditum: definitur vero ex genere & differentia, Animal *irrationale*; quia aliud vocabulum non suppetit.

Intelligenda est affirmatio *positiva* tantum, & *explicativa* vocis definiendæ; non *enunciativa* alicujus judicii, ita enim *Propositiones* solæ affirmant, vel negant.

12. *Divisionis Membra sunt Opposita.*

§. 12. **D**ivisio hæc non est *Integri* in partes *integrales*, neque enim pes pedi, aut manus manui opponitur; sed *Generis in species subjectas*. Opponitur *Species Speciei*, non quod una semper non

continens aliam, sed quod non *præcise* eadem sit cum alia. Totum dividitur in partes, quarum una *supponit* alteram; à qua tamen *differt*, per *adjectam* perfectionem. Animatum dividitur in vegetativum, sensitivum, & rationale, realiter à se invicem distincta; quorum tamen primum *continetur* in secundo, & utraque priora in postremo. Oppositio membrorum dividendum non est *materialis*, idem enim Bonum & jucundum, & utile, & honestum esse potest; sed *formalis*, aliter enim est honestum, aliter utile, aliter jucundum.

13. Quod prædicatur de prædicato, prædicatur de Subjecto.

§. 13. **I**ntellige prædicationem non *notionalem*, sed *realem*; genus prædicatur de animali, sed non de homine. Non *complexam*, sed *simplicem*; rationale & irrationale prædicatur de animali, non de homine. Non *tropicam* sed *propriam*, quadrupes dicitur de vulpe, non tamen de Herode qui figurate est vulpes: Non *particularem*, sed *universalem*, doctus de homine dicitur, sed non de Bavio, quia non de omni.

14. Sub-

14. *Substantia est prior Accidente.*

§. 14. 1°. **N**atura; Accidens enim à Substantia pendet, non autem hæc ab illo. 2°. *Dignitate.* Est enim Substantia Ens, Accidens vero ipsius appendicula: Est igitur simpliciter dignior, potest tamen Accidens secundum quid dignus esse, quia Substantiam perficiat. 3°. *Cognitione, distincta scilicet & perfecta*, ea enim non perspecta minus accurate cognoscitur Accidens, non confusa & radiore, ita enim Accidentia, quæ in sensus incurrunt, prius cognoscimus. 4°. *Tempore*, quod intelligendum de generibus singulorum, nulla enim est Substantia quæ non suo accidente sit prior; non de singulis generum, unius enim Substantiæ accidens alia Substantia est prius.

15. *Substantia non suscipit magis & minus.*

§. 15. **P**er se, secundum esse Substantiale; neque enim minus Substantia est aut adulto Infans, aut Homine Brutum. Per accidens, ratione qualitatum, aliæ magis Substantiæ, aliæ minus dicuntur. Sic Aqua magis humida, minus calida est quam Ignis.

Substantia suscipit magis & minus, per accidentium gradus, quæ intendi possunt & remitti; non per essentiam substantialem, quæ in puncto indivisibili consistit. Alia substantia est alia major, materialiter, propter quantitatem; ut Balæna mullo; qui tamen æque Piscis est, formaliter, propter Substantiam.

16. Quantitatis nulla est Actio.

§. 16. **Q**uantitas per se, & primario nihil agit, sed materiæ quam sequitur, inertiam imitatur: per accidens, & secundario agit, quia qualitas in majori mole est operosior. Non convenit illi actio realis, & transmutativa, non enim ut calor calorem, sic quantitas quantitatem producit; convenit spiritalis, agit enim in sensus, dum speciem sui in sensorio producit. Intelligenda hæc de Quantitate molis, sive extensiva, h. e. de magnitudine, non de Quantitate virtutis sive intensiva, quæ alia voce est Qualitas: de Mathematica, h. e. pura extensione, non de Physica, quæ cum motu aliisque qualitatibus activis semper est conjuncta.

17. Relata

17. *Relata sunt simul Natura.*

§. 13. **N**on transcendentalia, & secundum dici, quæ relata dicuntur, cum revera non sint, ut Scientia & scibile; sed Prædicamentalia, & secundum esse, quæ ponuntur in hoc prædicamento, quia proprie sint relata, ut Pater & Filius. Hujusmodi relata non sunt simul quoad esse absolutum, sed respectivum: prior est Alexander Philippus, sed non prius Philippus erat Pater, quam Alexander filius: mortuo Philippo superstes fuit Alexander, sed ubi desinit Pater, desinit & Filius. *exil. nonim. sic. al. origin. & mutup. holsa. nullib. origin. & argam. suis. de. 18. Actio est in Patiente. dis. exoloo. & nulli. V. agiti. h. exoloo. & mutup. nullib. or.*

18. *Actio est in Patiente.*

§. 18. **E**st in Agente originaliter, tanquam in principio, à quo fluit; est in Patiente subjective, tanquam in Subjecto, in quo terminatur. Actio denominat Agens extrinsece, tanquam id à quo est; non intrinsece, tanquam id, in quo est. Actio transiens est in patiente, in quo recipitur: Actio immanens manet in agente; idem vero est & patiens. Eiusdem est actio, cujus potentia, nempe agentis, h. e. ab eodem procedit, non vero eidem necessario inhaeret.

19. *Contraria sub eodem genere maxime distant.*

§. 19. **N**on maxime distant *omnium*, magis enim distant, quæ nec idem genus summum habent, magis Contradictoria; sed maxime eorum, quæ in genere conveniunt. Distantia hæc non est *localis*, neque enim capillus *niger* à cuti *alba* loco distat; sed *naturalis*, est enim repugnans nigredinis & albedinis Natura. Distantia hæc non est maxima *positive*, quæ omni distantia est major; sed *negative*, quæ nulla est minor, sive qua nulla major. Non magis à frigore distat calor, quam à nigro colore albus, & tamen nihil magis ab altero distat, quam à calore frigus. Virtus à vitio maxime distat in genere *morum*; vitium ab extremo suo in natura *rerum*. Contrarios inter se avarum & prodigum dicet rerum indagator, quia ille minus, hic plus erogat: contrarios avarum & liberalem dicet morum præceptor, quia illum inter malos, hunc inter bonos numerat. Quorum autem maxima est contrarietas sive *Physica*, sive *Moralis*, eorum maxima erit in eodem genere distantia.

20. *Contraria se mutuo expellunt.*

§. 20. **N**on ex *diversis* Subjecti partibus, potest enim frigente pede manus calefcere; sed ex *eadem*, neque enim extremus digitus calet simul frigetque. Non si in *gradibus remissis* fuerint, bene enim in aqua tepida conveniunt calor modicus, & frigus temperatum; sed si in *intensis*, neque enim simul fervet aqua & frigescit. Non ratione *essentiae*, neque enim calor totum frigus statim perimit; sed *intensionis*, ejus enim vires minuit. Non *effective*, neque enim calor sed ignis tanquam causa *efficiens* frigus aqua expellit; sed *formaliter*, quia caloris & frigoris *formae* nequeant una consistere. Contraria non possunt à se invicem pati, ut expellatur alterum, per *receptionem*, ita ut calor frigus in se recipiat; possunt pati per *corruptionem*, ita ut adveniente frigore, calor intereat.

21. *Syllogismus constat tribus terminis.*

§. 21. **V**oce & *explicite*, possunt plures paucioresve esse; *sensu* & *implicitate* sunt tres. Sunt in singulis Propositionibus duo, ideoque in tribus sex; sed tres tantum

tantum *diversi*, qui singuli bis ponuntur. In Syllogismo complexo, sive Sorite, aut *Hypothetico*, sunt plures: in simplici, puro & Categoricalo tantum tres. Terminum *large* sumpti tot sunt, quot *Voces*: terminum *stricto* sumpti, tot quot *Voces Categoriæ*.

22. *Ex falsis non sequitur verum.*

§. 22. **F**ALSI præmissis vera conclusio potest *connecti*, non vero ab iis *inferri*. Potest illas sequi, h. e. post illas poni; non vero *ex iis* sequi, i. e. inde concludi. Vera est veritate *consequentis*, non veritate *consequentiae*: Præmissarum falsitas non impedit veritatem conclusionis, sed nec efficit; vera est, quæ falsas sequitur, sed non vere sequitur, quia non necessario. *Ex præmissis falsis non sequitur verum* (h. e. neutra præmissa vera) τὸ ἀληθὲς ἐκ τῶν ψευδῶν οὐ λογίζεται (h. e. neutra præmissa vera) τὸ ἀληθὲς ἐκ τῶν ψευδῶν οὐ λογίζεται. *Anal. pr. 1. 2. c. 4. t. 15.* Ubi & causa hujus redditur, Præmissas nempe Antecedentis rationem habere, Conclusionem Consequentis: Sublato vero Antecedente, seu negata Præmissarum veritate, non tollitur Consequens; (seu non negatur Conclusionis veritas) sed nec ponitur. Conclusiones quas Aristoteles ibidem

dem in singulis figuris à falsis præmissis deducit sunt veræ *materialiter* non *formaliter*, sive, ut ipse præfatur, ἐκ ψευδῶν ἐστὶν ἀληθὲς συλλογισαῖται, πλὴν ἔστιν ὅτι, ἀλλ' ὅτι h. e. concludere licet ex falsis *quod* verum est, sed non verum est, *quia* inde concludatur. Ex falsis potest inferri verum per *deductionem ad impossibile*, qua probatur nostræ assertionis contradictoria falsa, ideoque nostra vera; non *ostensive*, ita ut ex iis nostræ veritas *directe* ostendatur. Ex falsis positis potest verum per artem elici, ut in Arithmetica regula falsi; ex falsis præmissis in Syllogismo positis non potest vera conclusio legitime deduci per regulas Dialecticæ. In Geometricis probationibus sumitur aliquando Propositionis demonstrandæ contradictoria, ut ex ea, una cum aliis veritatibus, ipsa Propositio demonstretur vera: Animadvertendum vero Conclusionis vim non omnino à falsa deduci, sed ex assumptarum veritate aliunde probata, quæ cum falsæ isti vel aperte vel virtualiter contradicant, simul & ipsius destructivam vim perimunt, & conclusionem ipsam probant.

23 *Simplici apprehensione non accidit falsitas.*

§. 23. **A**pprehensio simplex non dicit rem esse alio aut alio modo; ideo neque verum neque falsum dicit: potest pro re una aliam concipere, idæa tamen omnino conformi ad id quod concipitur. Qui proposita Justitia Liberalitatem apprehendit, recte Liberalitatem concipit, quanquam Justitia debuisset apprehendi. Ita ratione sui potius semper vera est Apprehensio, ex occasione tamen, utpote quæ Judicium dirigit, aliquando fallit. Aliud vice alterius concipit mens & quidem recte; aliud esse aliud judicat, sed falso. Qui Solis bipedalis sibi idæam effingit, non fallitur quoad primam mentis operationem; fallitur quoad secundam, cum qualem conceperit Solem, judicaverit esse bipedalem.

24. *Singularium non est demonstratio.*

§. 24. **S**ingularium per se & primario non est Demonstratio; per accidens & secundario, quatenus includuntur in Universalis, est. Quæ singulari sunt communia cum omnibus sui ordinis, possunt de eo demonstrari; quæ illi conveniunt, quæ tali, non

non possunt. De singularibus *caducis*, quæ
 hæ sunt sublunaria, nulla est Scientia; de
sempiterno, qualis est Deus, est. Singulari-
 um est demonstratio *imperfecta*, rei sc. co-
 gnitio per suam causam; non vero *potissi-
 ma*, qua demonstratur proprietatem conve-
 re Subjecto, quatenus ipsi. Petrus demon-
 stratur esse risibilis, quia rationalis; hæc
 vero Demonstratio non est potissima, quia
 risibilitas non convenit Petro, qua Petro,
 sed qua homini. De naturis *in uno solo In-
 dividuo existentibus* (quales sunt Sol & Lu-
 na) datur Scientia, non qua singularibus,
 sed quatenus possint in individuis multi-
 plicari, h. e. quatenus sint Universales.

*Cum disputationibus præmitti soleant Sup-
 positio & Oppositio, non abs. re visum
 est utriusque exemplar subficere.*

An sensibus sit fidendum? Affr.

EAm animus cum corpore iniit societa-
 tem, ut quocunque ingenii acumine,
 quacunque idearum varietate instructus ul-
 tra familiares rerum imagines contendat,
 suam intelligendi cogitandique solertiam à
 diuturna sensuum consuetudine derivatam

aperte satis fateatur: in eorum obstinate
haret vestigiis, ab iis tanquam à specula-
ribus in alto collocatis continuo admone-
tur, eos rerum certissimos interpretes atque
nuntios consulit. Videt nimirum quam vi-
giles & acuti undique agant excubias, vi-
det quam fideliter, ubi certi quicquam asse-
qui nequeunt, id semper caveant nequid
falsi adducant. Nonne enim siue objectum
suum longo nimis intervallo distitum, siue
crassioris mediæ interveni obscurius per-
ceperint, timide atque hæsitante mentis
acutè provocant? nonne suo quodam na-
turali iudicio de se ipsi dubitant? siquid
sit jam in quo erratur, non id organi viti-
um, sed animi est censendum. Cur enim
tam dubia probabilitate captus est? quis ei
imposuit, quis coegit falsum putare, quis
iussit decipi? Quare videntur omnino ope-
ram ludere, qui id contra sensuum testi-
monia prolixè urgent, nempe plurima esse
quæ eorum imbecillitas nullo modo attingit:
non enim quærimus an omnia iis per-
cepta sint, sed an illa, quæ profiteamur eos
sentire, recte sentiant. Et quid jam si ocu-
los nostros fugiant tenuissimæ quædam par-
ticularæ? quorsum illa usque adeo jactata
Galilæi perspicilla? O studiosos errorum
artifices!

artifices! qui tam diligenter se exercent, ut & sensus suos fallant, & ab ipsis fallantur, ideoque oculis suis renuntiant, quoniam pro musca non exhibeant Elephantem. Unde autem jam demum intelligunt se fuisse deceptos? nimirum ex oculis; iis ergo vel imprudentes credunt, & incaute admodum arguunt oculatiores hi Philosophi, dum sensuum ipsorum ministerio contra sensus utuntur, & eorum nobis obtrudunt testimonia, quorum negant auctoritatem. Quantillum est enim quod sensibus concedunt? fatentur quidem ad vitæ usum non penitus ineptos, sed omnem iis scientiæ veritatisque acquirendæ facultatem eripiunt; si de arce ruiturum viderint saxum, cauti satis resiliunt, sed idem grave esse constanter negabunt; si inhorruerit hyems, igni se admovebunt, minime vero agnoscent calidum. Quod si adeo ab omni sensus auctoritate abhorrendum sit, quomodo de rebus quæ ob oculos ponuntur certa quædam facimus iudicia, de iis autem quæ remotiora sunt vix quicquam cogitando assequimur? de corporibus & figuris multa nobis evidentissime constant, & paucis eousque Sceptici sunt, ut hæreant secum nunquid Sphæræ intersit & triangulo: ubi

autem de spirituum natura agitur, quibus
versamur in tenebris, quo negationum cu-
mulo obruimur, quam repente evadimus
Academici, & non tam quid sint, quam quid
non sint dicimus? frustra itaque sensibus
obluclatur ratio, necesse est eos studiorum
socios, imo duces adhibere: frustra contra
nos urgetur, vel organi defectus, vel me-
dii male dispositi, & remotioris objecti im-
pedimenta; quasi ideo rationi ipsi recla-
mandum esset, quod quidam sint insani;
ideo omnis animi scientia in dubium esset
vocanda, quod quædam obscurius intelli-
gat: eorum paucis atque mediocribus igno-
scendum est erroribus, quorum beneficio
tam præclara debemus veritatis indicia; &
nos tum demum intellectui soli totos per-
mitteremus, cum & Citharædam erudierit
surdum, & cæcum Geometram.

Sensibus non est fidendum.

TAm feliciter ergo cessit, Epicure, tua
de voluptate sententia, ut veritatem
etiam sensu metiendam statuas? sed faves
tibi, prout soles, & tuo consulis otio: lon-
gum est & laboriosum latentis naturæ cau-
sas aperire; tædet seyeris omnia rationum
momentis

momentis expendere, quæ facilius veloci oculo percurras, & primo assequaris intuitu: quanquam suspicari possit malevolus aliquis eum, qui oculis adeo est acutis, nihil interim ulterius sapere, evanidas tantum umbras captare, & patienter decipi. Neque video sane cur tuam hanc perspicuitatem eousque mordicus teneas; cum fluctuet sæpe animus, & multa se ingenuè fateatur nescire, unde hæc sensuum tuorum impudentia? iisdem, opinor, ac tu sensibus utimur, intuemur solem, si ita vis, bipedalem, sed caute sustinemus assensum & momenti paullo auscultamus rationi; vidit enim Ajax Agamemnona, sed occidit arietem, quique Junonem ante oculos habuit, amplexus est nubem. Cave ne ad te hæc pertineant; quam sæpe enim falsum, sæpe etiam nihil est quod sentis? quoties tibi, dum altum ubique est silentium, tinniunt aures? quoties noctem liberins agenti geminatur lucerna? & quid illi, quos tam fideles jactas, quibus vitam committis tuendam, in arce positi speculatores? dum tota sunt omnia, dum inter tenebras securus versaris, mille discriminum imagines adducunt, & vano animum terrore excitant; at si quod revera intenditur periculum, se plerumque excusatos

excusatos habent, & vel alio avvocati, vel ab officio temporis brevitate exclusi sunt. Quousque somnolentis hisce nuntiis nostra decipietur credulitas? aut quando iis constanter fidendum esse statuemus? à rebus si longius sint disjuncti, variam incertamque speciem tenent, & similitudine falluntur; si propius accedant, perstringuntur, hebescunt, stupent, nec minus in aperta luce quam in tenebris caligant. Sed quereris nos male omnia disposuisse, & ægre fers sententiarum tuarum somniantium & furiosorum objici judicia; multa tibi postulas concedenda; concedimus; nulla non indulgemus effugia; contrahimus intervalla; sensus valentes sunt & sani, removentur omnia quæ obstant & impediunt; & quid jam fit? prius quidem hæsitabas paullum, imbecillius assentiebas, & ubi ad integram mentem revertebaris, revocabas judicium; jam vero firmam adhibes fidem, & eo magis falleris, quoniam tam obstinate credis te non falli. Quot enim occurrunt visa, tot tibi imponunt præstigiatores: itagnum inveni, stabilis tibi videtur humor, & serena aquæ facies, cum universæ interim particulae tot rotentur vorticibus, ut nec concitatio Oceanus, nec incertior fluat Euripus;

pus; miraris Dædali arte lævigatum ebur,
nescius interea quam asperi ex hac parte
emineant montes, in quam vastas altera
subsidiat cavernas; placet falsamentis con-
dire epulas, atque in ventrem imprudens
dimittis fidas & cultellos. Quin Tu, Vir sa-
piens, valedicas aliquando infidis hisce re-
rum nuntiis; suboleat tibi quid in Te ma-
chinentur doli, tuum cautior sequere De-
mocratum, nec nisi extinctis oculis verita-
tem speres coram intueri.

COMPRNDIUM
150

CONCLUSIO.

§. 1. **H**ABES, *Carole*, quod Te cupere dixisti, *Artis Logicæ Compendium*: multo equidem minus quam volebam perfectum; sed quale proficisci potuit à pectore, quo nullum ægrius duas curas admittit. Tute igitur qui corrente prælo scriptum intelligis, inter negotia multitudine pariter & diversitate infinita, festinato operi ignosces; nec mirabere si in eo multa reperiās, quæ vel concinnius dici, vel uberius explicari, vel commodius disponi poterant; multa etiam quæ secunda cura amputabit. Priusquam vero Manum de Tabula, potes non inique postulare, ut cum in initio pauca dixerim de *Antiqua Logica*, quædam etiam de *Nova* hic in fine adjungam. Illa igitur ut expediam quoad potero brevissime, sic habeto.

§. 2. **I**N Majoricæ urbe Palma, quæ & ipsa appellatur Majorica, natus est *Raymundus Lullius* circa A. D. 1220. Adolescentia turpiter consumpta, pene quadragenarius rediit ad bonam mentem. Tum ad

Sara-

C O N C L U S I O.

Saracenorum conversionem se accinxit; in eaque prosequenda multa mala perpessus, ab iis tandem lapidatus dicitur A. D. 1315. unde Arragonensibus olim pro Martyre colebatur. Exitere tamen postea qui Diabolo præceptore usum esse contenderent: deque hæretica ejus pravitate Papæ (ut sæpe alias) pugnantia decrevere. Diu igitur utrinque sed frustra disputatum est: nunc plerique Pontificii rem in medio relinquunt.

De Religione vero quicquid fecerit, novam Hæresin Logicam instituit; ad propagandam saltem Philosophiam, se miracula editurum pollicitus. “Prodiit (inquit *Sanderfonus*) è media Barbarie vir magna professus *Raymundus Lullius*; qui opus Logicum, quam specioso titulo insignivit *Artem Magnam* commentus est: cuius ope pollicetur, trimestri spatio hominem quamvis vel ipsa literarum elementa nescientem, totam Encyclopædiam perdocere; idque per circulos, & triangulos, & literas Alphabeti fursum versus revolutas. Habuit & iste tamen suos assertores, & sequaces; *Bernardum Lavinetam*, *Cornelium Agrippam*, *Paulum Schalichium*, *Petrum Gregorium Tholosanum*,

CONCLUSIO.

“*num, Jordanum Brunum, & paucos alios.*
Nunc vanissimæ Artis (ut intelligas non
fuisse vitalem) pene ipsa obsolevit memo-
ria : qualis autem fuerit, si cognoscere cu-
pias, & abundes otio, Summam ejus exhi-
bet *Gassendus Cap. 8. De Origine & Va-
rietate Logicæ* ; magis perspicuam, & exem-
plo (quod *Gassendus* non dedit) illustra-
tam, *Alstedius Encyclopædia tom. 4. sect. 17.*
“ Insignem ejus vanitatem luculenter osten-
“ dit *Keckermannus tract. 2. Præcog. Log.*
“ *cap. 2. §. 39.*

§. 3. Circa A. D. 1450. Floruit *Lauren-
tius Valla* ; A. D. 1465. mortuus.
Diligens Latinæ linguæ instaurator ; suæ
tamen (ut videtur) Eloquæntiæ nimium
confusus. Quem ne ausum mireris his tem-
poribus contra Aristotelem scribere, Idem
eodem seculo *Constantini Donationem* scri-
pto edito refutavit. Hujus incepti poenas
dedit, abjurata Hæresi, per Coenobium vir-
gis cæsus, flammisque ægre per Alphonsum
Regem ereptus : alterius imitatores habuit
quamplurimos, qui relicto Aristotele, suam
quisque Logicam edidit, *Rodolphus Agri-
cola*, A. D. 1480 : *Philippus Melancthon*,
1525 : *Ludovicus Vives*, 1531 ; *Franciscus*
Tit-

C O N C L U S I O.

Titelmannus, 1533: Petrus Ramus, 1543. Hieronymus Cardanus, cum sexcentis aliis.

§. 4. **C**Æteris vero omnibus existimatio-
ne præluxit *Petrus Ramus*; qui
in Veromanduis natus A. D. 1515, iniquita-
tem fortunæ suæ, & familiæ utconque no-
bilis paupertatem vicie industria. Quippe
aliquot annis, quasi Cleanthes alter, inter-
diu labore victum tolerabat, ut per noctem
studiis vacaret. Mathesin in *Schola* pri-
mum *Præfensi*, post, in *Auditorio Regio*
cum laude professus, tandem Mathemati-
cam professionem Ipse instituit, & è suis
reditibus luculento stipendio dotavit. Re-
ligionem Pontificiam aspernatus, Philoso-
phiam quoque Scholasticam contempsit;
quam cum paulo liberius incesset, ne ipsi
quidem pepercit Aristoteli; unde graves illi
controversiæ cum *Jacobo præferti Carpen-*
tario: quarum memor ille bipedum nequis-
simus, A. D. 1572, cum in *Parisiensi La-*
niena, latentem *Ramum* invenisset, etiam
post depensam pecuniam, è fenestra præci-
pitem dedit, multis ante vulneribus confos-
sum.

Intercesserunt Ramo similtates cum mul-
tis aliis, *Goveæno* autem & *Perionio* præter

M

ceteros,

C O N C L U S I O.

cæteros, ob eandem causam; verum apud
 plerosque ejus Logica magnam gratiam, no-
 vitate, & sermonis nitore colligebat: nunc
 ætatem non fert; ejusque fama magis in-
 dies magisque atteritur. “ Nam in ea multa
 “ sunt (inquit *Sanderfonus*) quæ eruditis
 “ merito displicent: ut 1°. *Innovatio ter-*
 “ *minorum Artis*, & vorum jam diu re-
 “ ceptarum in Scholis Logicorum; 2°, *Mu-*
 “ *tilatio Logicæ multiplex*, quam *Ramei*
 “ limitibus nimium angustis definierunt, &
 “ partibus quibusdam integris spoliarunt;
 “ 3°, *Explicatio Usus Logicæ* ex Poetarum
 “ & Oratorum scriptis, qui tamen res Lo-
 “ gice non tractarunt, sed Exoterice; 4°,
 “ *Præscriptio unicæ Methodi* ubique adhi-
 “ bendæ, ejusque nimium exilis & morosæ,
 “ qua Disciplinas omnes tradi volunt, per
 “ Definitiones tantum & Dichotomias. Sunt
 “ & alia plurima, qua vitia, qua defectus,
 “ in *Rameis*, justa reprehensione dignissima,
 “ quæ accurate & graviter prosequutus est
 “ *Keckermannus tract. 2. Præcog. Log. cap.*
 “ 4. per totum.

Rameæ vero Logicæ compendium apud
Gassendum invenies, capite nono libri supra
 laudati.

C O N C L U S I O.

§. 5. **D**E ipso igitur Ramo nihil amplius dicendum. Sed operæ pretium est audire quid existimet idem *Sandersonus* de insignibus quibusdam *Systematicis* qui ad Ramum valde accedunt.

“ Produxit (inquit) novissimum secu-
 “ lum nonnullos Logicos , qui media qua-
 “ dam in Peripateticos inter & Rameos
 “ indedere gestierunt. Invehuntur ipsi pa-
 “ lam in Rameos, laudant Peripateticos : sed
 “ tamen in Systematibus suis Logicis Ra-
 “ mei magis sunt quam Peripatetici. Nam
 “ & terminos receptos in Peripatetica Scho-
 “ la immutarunt, & luxuriant nimis in Me-
 “ thodo ; dum sic omnia minutatim in fru-
 “ stra dividendo & subdividendo conci-
 “ dunt, ut succum rerum & substantiam
 “ interea amittant. *Philippo-Ramei* hi dici
 “ possunt, vel *Systematici* ; quorum præci-
 “ pius est *Keckermannus* : quem insequu-
 “ ti (uon possibus æquis) *Timplerus, Alste-*
 “ *dus*, & alii nonnulli. Habet ille usum
 “ suum, sane magnum & perutilem ; sed
 “ iis qui iudicio sunt maturo, & probe sub-
 “ acto in Schola Peripatetica. Qui enim il-
 “ lius Viri scripta cum Scholasticis, delectu
 “ facto *Terminorum & Methodi*, dextre
 “ conjungere poterit ; is mea sententia in

C O N C L U S I O.

“omni Philosophia utilissime versabitur:
 “Optarim tamen ut minus tereretur Ke-
 “*ckermannus* in manibus juventutis: qui
 “sunt alluescendi potius terminis Peripa-
 “teticis, ac Methodo simpliciore instituen-
 “di; nec tantum pollent iudicio, ut norint
 “inutilia ab utilibus secernere.

§. 6. **I**nter Novæ Logicæ conditores *Ve-*
erulamium quoque & *Cartesium* nu-
 merat *Gassendus*; utriusque item Logicæ
 Compendium exhibere profitetur. At *Car-*
tesius de instauranda Logica ne per som-
 num quidem suum cogitavit; quin videtur
 potius Philosophiam moliri quæ Arte Lo-
 gica non utatur: eodem fortasse animo quo
 scribendam censuit sine Demonstratione
 Geometriam. Longe alia *Verulamio* mens;
 ejus *Organon* cum Aristotelico nihil ha-
 bet commune præter unum Nomen. Negat
 Vir eximius Syllogismo opus esse ad eam
 rem quam parat, ad instituenda scilicet *Ex-*
perimenta; neque vero Aristotelis Logi-
 cam non probat, sed in præclaro opere *de*
Augmentis Scientiarum sæpe laudat. In
 ea tamen aliquid, ut in cæteris fere Scien-
 tiis desiderat; duas præsertim res; quarum
 unam præcunte Aristotele. 1. *Artem inve-*
niendi

C O N C L U S I O.

niendi & perlustrandi Scientias. 2. (Quod notasse dicit Aristotelem, sed nullibi prosequutum) *Quales Demonstrationes ad quales Materias, sive Subiecta applicari debeant*; nequis vel Demonstrare postulet Oratorem; vel Geometram ferat probabiliter tantum differentem. Sed hoc postremum satis est si monuerit Logica; doceri enim, nisi tota doceatur Encyclopædia, prorsus nequit. Porro Logicæ Officium non est invenire artes, præsertim (quas Ille nominat) Mechanicas; sed juvare eum qui inventas, quas vocant Liberales, vel docere cupit vel discere. Hoc unum proficitur Logica; & abunde præstat.

§. 7. **M**ittamus igitur hos duos quibus nulla Nobiscum res est, quidque ipse præstiterit *Gassendus* in Nova sua Logica quæramus, quidque Autor ille *Artis Cogitandi*, cujus de Opere tam multa, & tam præclara narrantur.

Natus est *Gassendus* A. D. 1592. Camptocerii in agro Gallico Dinienfi. Adolescens annorum 16, Rhetoricam publice docuit; & imberbis adhuc Philosophiam: Juveni displicere cœpit Aristoteles, ut placeret Epicurus. Factus est Matheseos Pro-

C O N C L U S I O.

feſſor Regius A. D. 1645. Profeſſionem poſtea reliquit, valetudinem cauſatus. Admoverat enim huic Muneri Cardinalis *Aphoſus, Armandi Richelii* frater: *Armandus* ipſe vel neglexit hominem, vel neſcivit potius, quia maluit latere. Nam & Epicuri mores quoad Chriſtiano licuit imitatus eſt; parvo contentus, jucundus, innocens, probus, & infeliciter Philoſophatus. *Inſtitutionem Aſtronomica*, & nonnulla Philoſophica, aliaque quædam Ipſe edidit; plura moriens A. D. 1655 amico ſuo *Monmorio* legavit; cujus auſpiciis, univerſa *Gaſſendi* opera A. D. 1658. Lugduni in Gallia prodire.

De Autore *Artis Cogitandi* nihil habeo dicere, præter ea quæ Interpretationi Latinae ſunt præfixa; Converſum ſcilicet Liberum è Gallico tertium recognito, quem ſcripſiſſet Janſeniſta aliquis, qui nomen ſuum premebat, ut præluderet bello contra Proteſtantes ab iis poſtea indiſto.

Jam in *Gaſſendum* quadrat quod de Magiſtro ejus Epicuro dixit Cicero: ut Democrito ille, ita hic Ariſtoteli *adjicit per pauca mutans; ſed ita, ut ea quæ corrigere vult mihi quidem depravare videatur*. Condonemus ei cætera, ſi in Parte tertia de Syllogiſmo

C O N C L U S I O.

Syllogismo bene rem gesserit: Sed Ille postulat in Figura prima Aristotelis primo transponi Præmissas, quo Terminus scilicet Medius locum medium obtineat, quod & ipsum voluisse Aristotelem, solus mortalium vidit. Porro, secari hanc Figuram in duas, *Cohærentem* & *Dejunctam*, h. e. Affirmative & Negative concludentem; utriusque vero tres Modos statui, *Generalem*, *Particularem*, & *Mistum*; Particularem vocat, quem nos barones *Expositorium*, acutus Ille vidit à Generali suo esse diversum.

Hiscæ positis, rem confectam arbitratur: Quæstioni enim cuilibet probandæ Modum unum assignavit; quis est ille tam insatiabilis disputandi ardor qui admittat plures? Sunt plures, inquires: Faretur: sed Figuras duas Aristotelis ad Primam reduci docet; quodque latuit profecto Aristotelem, *Baroko* & *Bokardo* ad *Ferio*, hunc in modum *Ostensive*.

Syllogismus in Baroko: *Omnis gemma est lapis; Aliquod animal non est lapis; Ergo, Aliquod animal non est gemma.* Minor convertatur simpliciter; & ex Particulari fiat Universalis; Major contra ex Universali Particularis; sic enim fiet (inquit) *compensatio*; tum conversa conclusio-

C O N C L U S I O.

ne, efficietur Negativus mistus hujusmodi : *Aliqua gemma est lapis ; Nullus lapis est animal ; Ergo, Aliqua gemma non est animal.* Jam conversa hac Conclusionem, redibit prior quam volebas, quamque nulli bono ante convertisti.

Sed hoc non necesse est quando reducitur Syllogismus in Bokardo. V. g. *Aliquis homo non est lapis ; Omnis homo est animal ; Ergo, Aliquod animal non est lapis.* Fiet enim Negativus mistus hujusmodi : *Aliquod animal est homo : Nullus homo est lapis : Ergo, Aliquod animal non est lapis.*

Et ne Te conturbet (inquit) quod in utroque Exemplo Præmissa particularis in Universalem convertitur ; est enim Negativa ; nihilque certius aut clarius, quam, *Si aliquod A non est B, Ergo Nullum A est B.* Præterea, Præmissa reliqua ex Universalis Particularis facta est ; atque ita *Fit compensatio.*

Vidit insuper Vir acutus, contra quam sentit Aristoteles, in Figura ejus secunda affirmative interdum concludi. Valere enim hunc Syllogismum : *Ars est collectio præceptorum ad certum finem tendentium ; Rhetorica est collectio &c. Ergo, Rhetorica est Ars : nam reduci posse ad Primam. Nullo inquam modo, nam in Prima est. Cum enim*

C O N C L U S I O.

enim Medius cujusque Syllogismi debeat distribui, hic autem Medius in Minore distribui nequeat, in Majori igitur distribuitur; ejusque propterea Subjectum est: Affirmantis enim cujuscunque Prædicatum non distribuitur.

Plura non adjicio, quia Virum sane eruditum nihil horum sentire arbitror; sed vidisse isto modo dicendum, si fideliter exprimere vellet Epicurum, omnium omnino Mortalium à Logica maxime alienum.

§. 8. **D**E *Arte Cogitandi* dicam primo ipse Author quid existimet. Profiteatur se “ ea potissimum collegisse quæ Judicio nostro formando aptissima videbantur; hunc esse præcipuum hujus operis Scopus; quamvis multa nova (sed non sua) inseruerit, quæ & mole maximam, & utilitate forsan præcipuam operis partem faciunt: quo in numero *Geometrica* (opinor) habet & *Theologia* quæ ubique fere admisceat. “ E vulgaribus Logicis transtulisse omnia quæ revera sunt utilia; & “ (ne quid desiderent Studiosi) quædam etiam parum utilia. Addidisse *Rhetoricam* quot in aliis libris *quæ Rhetoricam ex professo docent, frustra forte quaesieris: “ Physica,*

C O N C L U S I O.

“ *Physica, Ethica, immo Metaphysica* om-
 “ nia ferme quæ sunt scitu necessaria. De-
 “ nique quamvis omnia quæ utcunque o-
 “ portet discere hic non reperiantur, vere
 “ nihilominus affirmari poterit, omnia ha-
 “ beri quæ memoriæ mandari, & ad usum
 “ fervare conveniat.

Quid igitur restat (inquires) nisi ut ab-
 jectis omnibus aliis, hunc unum librum de-
 voremus? Ego vero neminem deterreo;
 sed fateri cogor vix aliquid mihi molestius
 accidisse quam ut eum perlegerem. Nam
 abundat Declamationibus, plerumque otio-
 sis, semper arrogantibus: aliena sic vitu-
 perat author, ut præter *Cartesium & Pascha-*
lium, quorum serina compilavit, vix quen-
 quam nominet sine contumelia: quæ pro
 suis obtrudit, fastuose omnia quasi Ex Ca-
 thedra pronuntiat: quæ à Scholis mutua-
 tur ita dicendo obscurat, ut qui præceperit
 omnia quæ dicit, ægre tamen intelligat
 quid velit dicere. Tum & illa in Scholis
 tritissima, & nemini obscura, (*Conversionis*
e. g. & Syllogismorum regulas) tanto moli-
 mine aggreditur, atque ita sudat explican-
 do ut si ruenti mundo succurreret; tam
 idoneus interim huic operi, ut *Argumen-*
tum Syllogismo prorsus quid intersit nesciat.

In

CONCLUSIO.

In librum suum *Theologica* quasi obtorto collo pertraxit, ut posset Protestantibus convitiari: quamvis in eos nihil nisi *Falacias* intendit; ut exemplis pluribus demonstratum est, in initio Interpretationis Latinæ.

In *Euclidem* involat, miser qui tam nihil scit in Geometria, ut (in *Dissertatione secunda*) putet se Lectorem demereri hac (arcana scilicet) Chiliogoni proprietate patefacta, quod omnes ejus anguli, 1996 rectis sunt æquales: quasi nesciret aliquis qui novit 32. e. 1. Cujuscunque Rectilinei omnes simul angulos bis tot rectos valere demptis quatuor, quot sunt latera Figuræ.

Euclideam *Anguli definitionem* non probat; suam itaque substituit pro definitione concionem. *Vide p. 284.* Tum concussis alis, *Hæc* (inquit) *definitio tam clare, tam nitide, & quæ sequuntur.* Sed (ut omittam cætera) quid stupidius quam quod Ille postulat, in 8. def. e. 1. partem circuli *proportionalem* nominari? etiam cum *Proportio inæqualitatis* sit? ab *Euclide* denique, qui de ea nihil censuit dicendum, immo dicere non potuit, donec ad Elementum usque quintum pervenisset?

Displicet illi *Rationis definitio*, quam *Euclidem*

clidem dedisse credidit, Ipse ab Interprete accepit. Eam enim definit Euclides δὲ οὐ μὲν
 δὲ οὐ μὲν τὴν κατὰ μαθημῆτα πρὸς ἀδύνα non
 τὴν sed πρὸς ἄλλου quod nota vit & explicuit
 in Arithmetica sua Wallisius, multis ante
 annis quam hic noster scribere cogitaret.

Sæpe alias exagitat Euclidem; quod fe-
 rendum erat forsitan, si semel emendasset.
 Sed in parte quarta c. 10. defendentibus
 cum Geometris toto capite nullo frustra laces-
 situm, nihil amplius respondet, quam sen-
 tire Se, scribi posse Geometriam, quæ iis
 omnibus vitiis (immo & virtutibus) careat,
 quibus scatet Euclides. Quin Tu talem
 (si haberi poterit) ab hoc homine ne expe-
 ctes; non daturus est Ille Geometriam nisi
 huic Logicæ Gemellam.

§. 9. **A** Ristotelem multo indignius quam
 Euclidem habet: Huic enim for-
 tasse nihil debet à quo nil didicit; per Il-
 lum se fatetur profecisse. *Ex Illius* (inquit)
Analyticis, quamvis pro confusis traducan-
tur, illud omne desumptum est quod de Re-
gulis Logicis scitur. At si hoc verum, Huic
 obsecro quid relictum est? quem si audias
 Se & sua prædicantem, non solius Logicæ
 sed totius Philosophiæ & Matheſeos inven-
 torem

CONCLUSIO.

torem loqui putes? Prorsus unum quod assidue facit pro Terminis utiliter receptis, novos minusque aptos fabricari; quo fit ut in toto opere vix aliquid novi reperiatur quod ad Logicam proprie pertineat, præter novum loquendi modum. Fallit me fortasse nimius amor Aristotelis; quare cupio refelli; novumque illud quod me hactenus deprehendisse nego, ubi lateat doceri. Nam Principium illud generale quod tantopere ostendat Cogitator, *cujus ope judicat scilicet omne genus Syllogismos, sine ulla reductione ad Modum & Figuram*, plane nihil amplius docet quam quod omnes docuerant Scholastici, *Bonum nempe Syllogismum regulari per Dictam de Omni & Nullo*. Inspice fides hoc dictum *Compendii Tui pag. 42.* & ostende quid dicat amplius hæc Regula, *Boni Syllogismi præmissa altera continet Conclusionem, idque reliqua ostendit.*

Jam cum ex hac Regula cæteræ omnes ad Syllogismum pertinentes deduci & demonstrari possint, ineptus ille Aristoteles deduxit eas & demonstravit: sicut ineptus Euclides cum Principia sua posuisset, Propositiones insuper adjecit; quanquam ex Principiis & se invicem essent omnes demonstrata.

No enim ad demonstrata

CONCLUSIO.

monstrata. Quanto rectius hic noster? qui *Principio unico* confusus, omnes quæ exinde manant regulas contemnit? Quem si roges tamen ut *ex hoc Principio* Syllogismum aliquem quem repudiat, esse probet illegitimum vel utetur iis Regulis vel tacebit. Si porro roges ut ostendat legitimum in Modo imperfecto, esse huic Principio congruentem, nec tamen faciat quod cæteri, qui fatentur se Reducere ad Primam; nec dicit Ipse, nec dicturus est aliquis qui *ex hoc tantum Principio* Syllogismum dijudicet. Dico *ex hoc tantum Principio*, non ut excludam solertiam naturalem quam in eo postulat hic noster qui utatur Principio suo; quam hoc non docentis est, sed optantis; sed ne confugiat Cogitator ad Principium aliud, à se non positum qui hoc unico se contentum profiteatur. Nam ex alio Principio (saltem aliis) omnes Syllogismi regulas deduci, & sine *Reductione* demonstrari posse ostendimus *Lib. I. cap. 3.* Verum (quod ibidem monuimus) *Idem aliter & melius demonstrat Aristoteles* ex hoc Principio. Retinenda enim est *Reductio*; quod & exercitationem habeat per se jucundam & acuat juvenum ingenia, & ostendat quam angustis

CONCLUSIO.

angustis limitibus tota illa Discurrendi facultas concludi possit.

Dies me deficeret si vel numerando per-
censerem reliqua quæ in Arte illa Cogitan-
di probare non possum. Neque vero id-
circo postulo ut ea non legat & probet
alius : Unum peto, quod utinam impetrare
possem, ut si erro, tacenti mihi liceat hoc
meo frui errore. Nam mihi quidem nihil
est molestius quam aliena redarguere, quæ,
si mentiri possem, malo laudare. Sed ut Fi-
nem aliquando faciam, Tibi *Carole*, cæte-
risque Tui similibus, Apostolicum illud
commendo, *Probate omnia; quod bonum
est retinete*. Erit fortasse aliquis qui me-
cum sentiat, quod Cæteros quanto melius
intellexeris, tanto pluris Aristotelem facies.

FINIS.